

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНИ ІВАНА ФРАНКА

Філологічний факультет

Катедра української мови імени професора Івана Ковалика

**ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ
У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ
МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОНЛАЙН-ВЕРСІЇ ГАЗЕТИ «ДЕНЬ»)**

Магістерська робота

студентки VI курсу

групи ФЛУМ-21з

філологічного факультету

Хоми Ю. С.

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Костів О.М.

Львів – 2021

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ I	
Історія вивчення неологізмів в українській мові та теоретичні основи сучасної неології	10
1.1. Історія вивчення неологізмів в українському мовознавстві	10
1.1.1. Питання теорії	10
1.1.2. Питання фіксації нових слів у словниках	13
1.2. Теоретичні аспекти вивчення неологізмів	15
1.3. Питання доцільності вживання новітніх запозичень	27
Розділ II	
Семантико-словотвірний аналіз неологізмів у мові сучасних медіа (за матеріалами онлайн-версії газети «День»)	34
2.1. Тематичні групи новотворів	34
2.1.1. Інновації суспільно-політичного характеру	35
2.1.2. Нова економічна лексика	40
2.1.3. Новітні лексеми в науково-технічній сфері	44
2.1.4. Нові слова, пов'язані з комп'ютерними технологіями	47
2.1.5. Професійні неологізми	51
2.1.6. Нові слова з галузі мистецтва, культури і розваг	57
2.1.7. Нові слова зі сфери спорту	61
2.1.8. Нова медична лексика	63
2.1.9. Інші неологізми	65
2.2. Словотвірний потенціал нових слів	66
2.2.1. Новотвори	67
2.2.2. Неозапозичення	69
2.2.3. Неосемантизми	72
Висновки	74
Список використаної літератури	79
Додатки	85

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Вікіпедія – <https://uk.wikipedia.org/>

НС – Нові слова та значення: словник / Ін-т укр. Мови НАН України; уклали: Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. – К.: Довіра, 2009. – 271 с.

СІС – Словник іншомовних слів / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К., 2000. – 1018 с.

Словотвір – <https://slovotvir.org.ua/>

ССІС – Сучасний словник іншомовних слів / Уклад. О.П.Семотюк. – Харків, 2007. – 464 с.

СУМ – [Словник української мови: в 11 томах.](#) – К.: Наукова думка, 1970-1980.

ВСТУП

Необхідною умовою існування будь-якої мови є її безперервне поповнення новими одиницями. Найяскравіше відображає динаміку мови її словниковий склад, на розвиток якого безпосередньо впливає позамовна дійсність та зміни, що в ній відбуваються. Злам тисячоліть характеризується глобальними змінами в усіх сферах життя людини, що стимулює значне зростання в останні десятиріччя темпів збагачення словникового складу у багатьох мовах світу. Величезний приплив нової лексики та необхідність її опису обумовили створення та розвиток окремої галузі лінгвістичної науки – неології, в рамках якої проведені численні дослідження на матеріалі різних мов¹.

Лексика мови постійно змінюється, бо змінюється саме життя. Це веде, з одного боку, до появи нових слів, а з іншого – викликає певні зміни в значенні давно відомих слів, як питомих, так і запозичених. Слово, як відомо, є основною семантико-смісловою одиницею і мови, і мовлення. Мовні та мовленнєві знаки зіставляються як узуальні й okazionalnі, стандартні, призначені системою мовних засобів для вираження певної ідеї, і експресивні, створені спеціально, які виходять за межі стандарту.

Інтеграція України в міжнародний культурний та інформаційний простір зумовила швидкий процес оновлення лексики української мови, особливо шляхом запозичень та новотворів від запозичень. Відкритість українського суспільства, можливість вільно подорожувати та значна кількість туристів з-за кордону, участь українських представників у міжнародних мистецьких конкурсах, фестивалях, спортивних турнірах, посилення зацікавленості до вивчення іноземних мов, функціонування міжнародної мережі (Інтернету) визначають активне запозичення нової

¹ Островська Ю. К. Дослідження семантики оцінних неологізмів: засади добору мовного матеріалу / Ю. Островська / Ю. Островська. – Донецьк, 2009. – С. 22.

лексики в сучасних інноваційних процесах, яке, відповідно, стимулює дискусії щодо доцільності іншомовної лексики.

Слова, що входять до лексичного складу мови, кваліфікуються як узуальні. Вони складають стабільну частину словникового запасу носіїв мови, регулярно відтворюються у мовленні; пов'язуються системними відношеннями; мають загальноприйняте значення; є нормою.

За всіма цими ознаками узуальні слова протиставляються okazіональним, які нерегулярно відтворюються в типових контекстах, мотивуються передусім мовленнєвою ситуацією, є похідними і мають okazіональну словотвірну структуру.

Лексика поділяється на активну і пасивну. До активної лексики належать слова, які повсякденно й часто вживаються. Такі слова становлять ядро словникового складу мови. Неологізми, за активністю вживання, належать до пасивної лексики. На час своєї появи кожне слово є неологізмом, доки не стає загальноновживаним.

Більшість лінгвістів вважають основною ознакою неологізмів новизну лексичної одиниці в суспільній свідомості в межах певного часового проміжку (І. В. Андрусак, К. В. Брітікова, Д. І. Ганич, Д. В. Мазурик, О. Д. Мешков, Р. Ю. Намітокова, І. С. Олійник та ін.). Однак поняття «нове» та «новизна» є відносними, а такий параметр, як «відчуття новизни» можна охарактеризувати як суб'єктивний, чим частково пояснюється термінологічна невизначеність у сфері неології¹.

Новим слово може бути або за формою, або за змістом, або й за формою, і за змістом. Прийнято розрізняти: 1) власне неологізми (нова форма й зміст); 2) перенайменування (нова форма – уже відомий зміст); 3) переосмислення (уже наявна в мові форма - новий зміст)².

¹ Островська Ю. К. Дослідження семантики оцінних неологізмів: засади добору мовного матеріалу / Ю. Островська. – Донецьк, 2009. – С. 23.

² Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. – К., 1973. – С. 141.

Життя неологізмів залежить від того, наскільки вони випробувані суспільною практикою, наскільки сильна потреба в тому чи тому слові для позначення відповідних понять і яку кількість «суперників» - синонімічних засобів - має це слово в лексичному складі мови. Неологізм живе недовго. Як тільки він входить у суспільне вживання, він перестає бути неологізмом.

Із неологізмів сучасності близько 22% є найновішими запозиченнями, не враховуючи при тому дериватів, що утворені від іншомовних основ, а також тих, що вийшли за межі вузькоспеціальних терміносистем¹.

Безперечно, серед найновіших запозичень завжди є багато «тимчасових, недовговічних, бо невдатних новотворів», які літературна мова звичайно уникає, однак «чимало й таких, що вже цілком унатурилися і навіть переходять в народну мову». Тому лексичне запозичання є цілком закономірним і природнім, але в межах літературної норми. Не треба лякатися чужих слів, якщо вони дають змогу точніше й повніше передати думку – «справа тільки в тому, щоб не вживати їх непотрібно». У процесі мовної практики відпаде все штучне і зайве, а удатні новотвори та доцільні запозичення вживлюються у мову, сприяючи її розвитку².

Лексика української мови стала об'єктом дослідження багатьох лінгвістів. Розвиток української лексики вивчають такі мовознавці: М.Булаховський, Н.Грипас, А.Грищенко, М.Івченко, А.Коваль, О.Тараненко, І. Ющук. Зміни в лексиці сучасної української мови за останні кілька десятиліть досліджують такі науковці, як Б.Ажнюк, Л.Архипенко, О.Дьолог, Д.Мазурик, Л.Мацько, Л.Мовчун, О.Стишов, Г.Шаповалова.

Неологізми української мови останніх десятиліть, зокрема суспільно-політична лексика, вивчалися здебільшого в плані загальних словотвірних,

¹ Мазурик Д. В. Словотвірна адаптація новітніх запозичень у сучасній українській мові / Д. Мазурик // <http://www.domivka.net/forum/archive/index.php/t-6034.html>

² Там само.

лексико-семантичних та стилістичних тенденцій розвитку (А.Москаленко, П.Доценко, Ю.Редько, В.Токар, В.Присяжнюк, М.Фещенко, О.Терещенко, І.Шашкін, К.Ленець, О.Сербенська та інші). Окремі аспекти оновлення словникового складу порушено в працях І. Самойлової «Явища лексико-семантичної деривації в сучасній українській мові (на матеріалі неологізмів 70-90-х рр.)», О. Стишова «Дериваційні можливості іншомовних неологізмів в сучасній українській мові», Н. Клименко «Неологізми та okazіоналізми в сучасному українському науково-технічному стилі». У роботі Д. Мазурик «Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.)» відображено інноваційні процеси в сучасній українській літературній мові, що відбулися в останнє десятиліття ХХ ст. Існують і словники нових слів: Мазурик Д. Нове в українській лексиці. Словник-довідник (Львів, 2002); Г. Віняр М., Шпачук Л. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття" (Кривий Ріг, 2002); Нелюба А. М. Лексико-словотвірні інновації (1983-2003) (Харків, 2004); Нові слова та значення: словник / Ін-т укр. мови НАН України; уклад. Л. В. Туровська, Л. М. Василькова (К., 2009).

Розвиток української мови не припиняється. Кожного дня в житті з'являється новий предмет чи явище, яке потребує певної назви, що й спричиняє появу нових слів. Якщо в мові є відповідник або засоби для його створення, тоді це найменування (старе чи новостворене) й закріплюється за новим предметом. Якщо ж відповідник відсутній, тоді запозичують назву з тієї мови, звідки прийшла до нас реалія. На сучасному етапі розвитку лексики української мови відбувається швидкий процес її оновлення, що й зумовлює **актуальність обраної теми.**

«Мова мас-медіа є своєрідним дзеркалом сучасної літературної мови, у якому відбивається багатофункціональність національної мови, ступінь її інтелектуалізації, зокрема через поширення термінів з різних галузей знань та їхню загальномовну адаптацію. Термінологічна

лексика, зафіксована в спеціальних словниках, уживана в професійній сфері, починає нове життя в мові ЗМІ. Фіксування такої лексики... – є показником літературно-нормативної адаптації термінів, випробовування на міцність, тривкість запозичень, на органічне входження до словотвірної системи української мови. Вивчення процесів неологізації на матеріалі мовної практики мас-медіа засвідчує, що останні відіграють у сучасній літературній мові роль головного чинника сприймання лексичних інновацій, поширення й узвичаєння їх у масовій свідомості читачів (слухачів, глядачів)»¹.

Об'єкт дослідження – неологізми в сучасній українській мові.

Предмет дослідження – тенденції в оновленні словникового складу сучасної української мови, продуктивні способи і джерела поповнення лексики.

Мета роботи – структурно-семантичний та словотвірний аналіз неологізмів, зафіксованих онлайн-версії газети «День» за 2020-2021 рр.

Досягнення поставленої мети вимагає розв'язання таких конкретних завдань:

1. Опрацювати наукову літературу, присвячену проблемі теорії та історії вивчення неологізмів.
2. Виявити склад нових слів і реєстр нових значень, що увійшли в українську мову на матеріалі газети «День» за 2020-2021 роки.
3. Розкрити значення неологізмів у відповідних контекстах.
4. Проаналізувати використання власного словотворчого потенціалу української мови для задоволення потреб номінації нового.

Джерельною базою дослідження є картотека неологізмів, укладена на основі онлайн-версії газети «День». Періодичне видання обстежено за 2020-2021 роки. Картотека налічує 139 одиниць.

¹ Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О.Стишов. – К., 2005. – С. 32.

Методи дослідження – описовий та компонентного аналізу.

Практичне значення магістерської роботи полягає в можливості використання результатів дослідження в лексикографічній практиці при укладанні тлумачних словників та словника іншомовних слів; у лексикології – при вивченні неологізмів, а також у практиці викладання української мови.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Розділ I

ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ НЕОЛОГІЇ

Виявом інноваційних процесів у сучасній українській літературній мові в цілому і в лексиці зокрема є поява нових слів, тобто неологізмів. Неологізмами можна назвати слова, які з'явилися в мові як певні лексичні одиниці, але ще не ввійшли до активного словникового складу мови. Вони залишаються неологізмами, доки не ввійдуть до усталеного запасу лексики, поки сприймаються слухачами як слова «свіжі» й «нові».

Неологізми – категорія історично змінна. Постаючи як частина пасивної лексики, вони можуть переходити до активного вжитку або взагалі зникати. Темпи розвитку залежать насамперед від соціальних умов: від соціолінгвістичного статусу мови в соціумі; характеру лінгвальних контактів з іншими мовами; сили й авторитету писемної традиції, що загалом стримує мовні зміни та ін.

1.4. Історія вивчення неологізмів в українському мовознавстві

1.4.1. Питання теорії

Інноваційні процеси в українській лексиці неодноразово були об'єктом аналізу на окремих часових зрізах. Так, у циклі статей, що виходили у 1939 році під загальною назвою «Словесні новини», І. Співак розглядав шляхи і засоби збагачення лексики української мови першої половини ХХ ст. Зміни в словниковому складі української мови за період Другої світової війни вивчав І. Тараненко. Розвиток словникового складу української літературної мови в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. досліджували П. Тимошенко, О. Муромцева; процес неологізації української мови в 50-70-х рр. ХХ ст. аналізували А. Москаленко, П. Доценко, Ю. Редько, В. Токар, В. Присяжнюк, М. Феценко,

О. Терещенко, І. Шашкін та ін.; В. Коломієць розглядала зміни в лексиці української мови за післявоєнний період, на тлі інших слов'янських мов¹.

В історії дослідження лексичних новотворів в українському мовознавстві умовно можна виділити чотири етапи.

На першому етапі (20-30-і роки ХХ ст.) здійснюється переважно літературознавчий аналіз мовновиражальних засобів, включаючи інноваційну лексику, якою послуговувалися письменники різних літературно-художніх шкіл, напрямів, угруповань. Цим питанням присвячені праці І. Огієнка, М. Зерова, М. Сулими, М. Йогансена, П. Филиповича, І. Капустянського, М. Гладкого, М. Вороного, Я. Савченка, В. Цебенка, Б. Якубського та ін.

Протягом другого етапу дослідження лексичних новотворів (40-60-і роки ХХ ст.) з'являються праці, головна увага в яких звертається на аналіз індивідуального словотвору провідних українських поетів — Лесі Українки (зокрема, досліджуються факти індивідуального словотворення в епістолярній спадщині), П. Грабовського, П. Тичини, М. Рильського, М. Бажана, А. Малишка. Визначаються основні завдання вивчення мови письменників, досліджується відповідність/невідповідність індивідуальних новотворів системі українського словотвору, аргументується доцільність кваліфікувати індивідуально-авторські новотвори передусім як характерні виражальні мовні засоби художнього твору. Здійснюються спроби наукової класифікації нової лексики, визначення її категоріальних ознак. Ю. Шерех, наприклад, пропонує розрізняти три типи індивідуально-авторських новотворів:

1) „яскраво-образні" номінації на зразок *плodosпад* (І. Вирган) у значенні „урожай”;

¹ Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.) / Д. Мазурик / Автореф. ... канд. філол. наук. – Львів, 2002. – С. 3.

2) такі, у яких автор „тільки оновляє звичну форму слова, щоб це слово сприймалося свіжіше, не так заяложено", наприклад, *літяний* (П. Грабовський) замість *літній*;

3) неологізми контекстуальні – „ті, що виникають виключно з потреб контексту і поза ним немислимі", такі новотвори нерідко є засобом словесної гри, наприклад: “Поки хвалько нахвалиться, будько набудеться” (Народна мудрість).

У 70-80-і роки ХХ ст. (третій етап) з'являються праці, присвячені аналізу місця і ролі неологізмів у лексичній системі мови, уточненню їхніх характеристик, з'ясуванню специфіки т.зв. потенційних слів, які є нереалізованими структурними можливостями мови, виявленню загальних тенденцій розвитку словесно-зображальних засобів, дослідженню причин появи саме авторських неологізмів та особливостей їхнього функціонування у художньому творі, способам оказіональної номінації та словотвірній будові неологізмів. У 70-і роки здійснюються перші спроби лексикографічного опису індивідуально-авторських новотворів: укладено словник авторських неологізмів П.Тичини, до якого було включено понад 600 одиниць¹.

Інтенсивне різноаспектне дослідження лексичних новотворів розпочинається з 90-х років ХХ ст. (четвертий етап). Поглиблюється вивчення інноваційних процесів у сучасній українській літературній мові, зумовлених кардинальними змінами суспільно-політичного, економічного та культурного життя, вивчаються шляхи і джерела оновлення лексичного складу мови, уточнюється класифікація лексичних новотворів.

Сучасний стан лексикологічних та лексикографічних досліджень виявляє зацікавлення вчених процесами кількісного оновлення словника сучасної української літературної мови (В. Русанівський, Д. Баранник, Т. Коць, М. Кочерган, К. Ленець, Л. Ставицька, Л. Мацько, О. Муромцева,

¹ Тичина П. З'являються нові слова у мові. Словничок індивідуальних поетичних неологізмів П. Тичини / П. Тичина // Квітні, мово наша рідна. – К. 1971.

Л. Полюга, Л. Струганець та ін.). Поряд із цим вивчаються якісні зміни в лексико-семантичній системі мови, зокрема явища семантичної деривації (В. Жайворонок, Л. Лисиченко, В. Манакін, І. Самойлова, Т. Бевз), архаїзація та пасивізація лексики (Л. Струганець), ревіталізація, або відродження слів, які перебували на периферії лексико-семантичної системи (Л. Мацько, М. Дудик), активізація певних словотвірних засобів, спричинена законами як внутрішньомовного, так і впливом зовнішніх позамовних чинників (Н. Клименко, К. Городенська, В. Грещук, Є. Карпіловська, Г. Віняр).

Зовнішні імпульси мовних змін, номінативні й комунікативні потреби, які зумовлюють інтенсивні модифікації національного лексикону, зокрема появу значної кількості неологічної лексики, семантичну переорієнтацію лексики, зовнішні та внутрішні запозичення в сучасну літературну мову є предметом дослідження у роботах Д. Мазурик.

Над вивченням нової лексики сучасної української літературної мови у засобах масової інформації працювали О. Стишов, Г. Шаповалова.

1.4.2. Питання фіксації нових слів у словниках

У лексикографічній практиці ще з кінця XIX століття активно використовувалася нова лексика, створена на народній основі. Словники, насамперед, двомовні, мали на меті «пояснювати архаїчні, діалектні і взагалі незрозумілі слова, що траплялись у творах, писаних українською мовою»¹. У цей час у першому номері журналу «Основа», в замітці з проханням до всіх читачів подавати відомості про народну українську мову, редакція серед настанов висловила побажання до авторів нових слів «пояснити... – якими міркуваннями він керувався, створюючи нові слова для передавання нових понять і для назви предметів, які не ввійшли ще в народне життя, і чому він надав переваги своєму слову, а не тому, яке з

¹ Москаленко А. А. Неологізми першого року семирічки / А. Москаленко // Укр. мова в шк. – 1960. - № 5. – С. 45.

таким же значенням уживається в народній мові, в усній словесності, чи в писемних, старих і найновіших творах»¹. Відсутність в українській мові відповідників до реєстрових іншомовних слів спонукала авторів здебільшого перекладних словників до творення інновацій. У такий спосіб намагалися оновити лексичний склад української мови О. Партицький, Ф. Піскунов, Є. Желехівський, С. Недільський, Є. Тимченко, В. Дубровський та ін. Але деякі такі новотвори багато хто просто не «приймав». Так, Б. Грінченко, взагалі виступав дуже часто проти появи таких «випадково відкілясь насмиканих слів»², «невідомо звідки взятих», «незручних і недотепних – таких, що їх, мабуть, тільки ті і вживали, які їх поскладали»³.

М. Левченко зазначав, що новотвори повинні бути загальнозрозумілі, а іншомовні слова слід приймати лише «легковимовні»⁴.

І. Верхратський активно критикував «Німецько-руський словар» О. Партицького за вживання в українській частині неіснуючих, «найчудніше уклепаних» слів і висловів.

У 1881р. Олена Пчілка виклала своє розуміння шляхів розвитку української літературної мови в передмові до власних «Перекладів з М. Гоголя». Авторка зазначила, що не можна обмежуватися в літературній мові тільки тим лексичним багатством, що взяте з народних творів, і запропонувала збагачувати український лексикон насамперед засобами словотвору на основі використання «первісних слів». Як приклад О. Пчілка наводила слова: світогляд, краєвид, – яких не було в народній мові, але які вона вважала природними, хоч вони є наслідком словотворення.

¹ Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.) / Д. Мазурик. – Львів, 2002. – С. 16.

² Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація / Ж. Колоїз. – К.: Акцент, 2007. – С. 31.

³ Грінченко Б. Огляд української лексикографії / Б. Грінченко // ЗНТШ. – Львів, 1905. – Т. 66. – С. 17-18, 22.

⁴ Левченко М. Заметки о русинской терминологии / М. Левченко // Основа. – 1861. - № 7. – С. 184.

Якщо одні тогочасні письменники категорично заперечували доцільність утворення нових слів (Костомаров), інші (Я. Щоголів) намагались захиститися від звинувачень у творенні новотворів, але й були такі, що активно «кували» нові слова: М. Старицький, І. Нечуй-Левицький, М. Драгоманов, Олена Пчілка, П. Куліш.

«У результаті бурхливого й безперервного розвитку лексики мови та всебічного вивчення цього процесу в різних мовах виникли нові царини мовознавства неологія і неографія, предметом дослідження яких стало нове у словниковому складі мови, виявлення шляхів упізнання нових слів, значень і стійких словосполучень, аналіз факторів, що викликають їх появу, вивчення моделей їх утворення та їх лексикографічна розробка»¹. Ж. В. Колоїз говорить, що виділення цих галузей пов'язано із високою «неогенністю» ХХ століття, та своєрідним «неологічним бумом», а також посиленою увагою мовознавців до проблем нових явищ у мові та мовленні.

Термін «неологія» у науковий обіг увійшов на початку ХІХ століття і використовувався для позначення сукупності нових слів. Згодом поняття «неологія» як «наука про неологізми» впроваджує російський дослідник французької неології В. Гак. Також було створено центри англійської, німецької, французької, російської неології, у яких досліджують нові слова, їх значення, причини появи, моделі творення. Посилюється увага до української неології, причому як до теоретичного, так і до практичного вивчення.

1.2. Теоретичні аспекти вивчення неологізмів

Загальновідомо, що лексична система мови динамічна, рухлива, чутливіша, ніж інші системи, до суспільно-політичного життя носіїв мови і змін у ньому².

¹ Колоїз Ж. В. Українська okazіonalna derivaція / Ж.Колоїз. – К.: Акцент, 2007. – С. 10.

² Жовтобрюх М.А. Мова української періодичної преси (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / М. Жовтобрюх. – К., 1970. – С. 11.

Словниковий склад мови є найбільш чутливим до всіх зовнішніх факторів впливу, на ньому активно відбивається дія внутрішніх законів розвитку мови. Саме лексика, на відміну від інших мовних систем, менш чутливих і більш замкнених, безперечно, більш широка, складна, гнучка і рухлива.

Розвиток лексичної системи відбувається досить активно. Це зумовлене тим, що безперервно змінюються суспільне буття людей і об'єктивна дійсність, які відображає мова, зокрема слова. Виявами розвитку лексичної системи є зміна значення слова, перехід лексем з інших мов, заборона вживання певних слів, а також зникнення лексем.

Одним з найважливіших джерел розвитку словникового складу мови є номінативна діяльність її носіїв. Під номінативною діяльністю розуміють створення слів для позначення нових явищ дійсності — предметів, процесів, абстрактних понять. Потреба в нових словах зумовлюється насамперед позамовними чинниками, зокрема соціальними і політичними змінами в суспільстві, розвитком науки і техніки, духовної культури тощо.

У дослідників немає одностайної думки щодо основних ознак неологізмів. Ж. Колоїз стверджує, що критерій «новизни», який більшість визнають за головний є доволі нечіткий, позбавлений конкретики, бо «нове слово є неологізмом тільки до того часу, допоки воно має на собі відбиток свіжості, допоки мовець усвідомлює його предметно-логічну новизну або стилістичну своєрідність, допоки його повністю не засвоїть мова й воно не увійде до активного запасу лексики, допоки його сприймають як слово, яке має відтінок свіжості й невизначеності»¹. І взагалі відчуття новизни – це індивідуальна властивість кожної людини, яка залежить від освіченості адресата, його смаків і мовних відчуттів. Справді, кожен з нас є розвинутим з мовного погляду по-різному, і тому те, що для одних людей виступає неологізмом, для інших – звичне мовне явище, яке він часто використовує.

¹ Колоїз Ж. В. Українська оказіональна деривація / Ж.Колоїз. – К.: Акцент, 2007. – С. 48.

Фактор часу визначали і визначають як одну з релевантних характеристик неологізму. Так Н. Котелова конкретизацію за параметром «час» виокремлює з-поміж трьох інших (конкретизація за параметром «новий простір» (сфери і жанри вживання); конкретизація одиниць, що оцінюються з погляду їх новизни (відповідь на запитання: «що нове?»); конкретизація структурних ознак новизни) як «перший та основний показник» нового слова. «Неологізми – нові слова певного періоду щодо попереднього, тобто слова, яких не було в попередній період»¹. Тривалість часового відрізка, у межах якого нові явища розглядаються як неологізми дослідник встановлює на власний розсуд, залежно від аспекту вивчення, і може в одному дослідженні не перевищувати року, а в іншому розтягтися на півстоліття.

Датувати виникнення кожного нововведення практично неможливо. «Нове явище постає як миттєвий ефект, що звичайно залишається непомітним для більшості носіїв мови і так само непомітно входить (якщо входить!) у «пам'ять людей», які починають ним послуговуватися. Через різку «лексичну компетенцію» людей одного покоління кваліфікувати ту чи іншу одиницю як неологізм виявляється так само важко»².

Слово втрачає свій статус неологізму, коли (навіть якщо воно виникло зовсім нещодавно) стає загальноприйнятим і загальноновживаним, втрачає специфічні стилістичні якості і стає складовою сталого запасу мови. Інколи слова, утворені, наприклад, протягом одного десятиліття, не тільки залишаються неологізмами, а навіть переходять до розряду архаїзмів або наближаються до цього розряду.

Одне з перших наукових визначень неологізму з'явилося в першій половині ХХ ст. в «Тлумачному словнику російської мови» за редакцією Д. Ушакова. Усі неологізми там поділено на лексичні, «у яких на тому чи

¹ Колоїз Ж. В. Українська оказіональна деривація / Ж. Колоїз. – К.: Акцент, 2007. – С. 53.

² Там само. – С. 53.

іншому етапі розвитку мови новими є зміст, і звукова оболонка слова»¹ та семантичні, «у яких стара звукова оболонка слова наповнюється новим змістом»². Отже, неологізм був пояснений одночасно як «слово, яке тільки-но з'явилося в мові», і як «старіє слово в новому значенні»³.

З другої половини ХХ ст. визначення неологізму розширюється і воно охоплює не тільки слово, але й одиниці – конструкції. У «Словнику лінгвістичних термінів» Є. Кротевича, Н. Родзевич неологізм пояснено як «слово, словосполучення або вираз, що з'являється у мові в зв'язку з виникненням нових понять, у зв'язку з ростом культури, техніки, з розвитком або зміною суспільних відносин»⁴.

В сучасній енциклопедії «Українська мова» зазначено, що неологізм (від грец. *neos* – молодий, новий і *logos* – судження, вислів) – слово, а також його окреме значення, вислів, які з'явилися в мові на даному етапі її розвитку (загальномовні неологізми) або були вжиті тільки в певному акті мовлення, тексті чи мові конкретного автора (стилістичні, або індивідуально-авторські)⁵. Новизна неологізму звичайно усвідомлюється мовцями, але сама його суть визначається насамперед часом його появи в мові, а не стилістичним забарвленням (певні неологізми можуть не сприйматися як такі: напр., назви багатьох лікарських препаратів для нефахівців).

Д. Мазурик на позначення нових явищ у системі мови пропонує такі терміни: інновація, новотвір, неологізм, неолексема, неоморфема, неоформант, неозапозичення, неосемантизм. Термін інновація охоплює

¹ Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1973. – С. 243.

² Там само. – С. 243.

³ Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація / Ж. Колоїз. – К.: Акцент, 2007. – С. 46.

⁴ Кротевич Є. В. Родзевич Н. С. Словник лінгвістичних термінів / Є. Кротевич, Н. Родзевич. – К., 1957. – С. 102.

⁵ Українська мова: Енциклопедія. – К., 2004. – С. 452.

найбільше понять і «позначає всі різновиди нових одиниць мовної системи, наслідків оновлення різних її рівнів та підсистем»¹.

Серед інновацій виділено: інновації морфемні, словотвірні, лексичні, фразеологічні та граматичні (морфологічні й синтаксичні). Терміни лексична інновація, неологізм та неолексема Д. Мазурик розглядає як абсолютні синоніми. Усі вони позначають «нові складники лексикону, нові одиниці номінації»². У свою чергу, у складі лексичних інновацій виділено новотвори (нові похідні слова) та неозапозичення (нові запозичення).

Терміном *новотвір* означено «нові слова, створені у системі української мови за власними словотвірними зразками»³, а неозапозичення – це «нове слово іншомовного походження, адаптоване до системи української мови шляхом транскрибування (відображення звукової форми його прототипа в мові-джерелі) або транслітерування (відбиття графічної форми прототипа). Термін неоморфема означає новий компонент слова, виділений зі складу нових запозичень, часто з його допомогою починають створювати слова у системі вже самої української мови, а отже, така неоморфема стає неоформантом – складником структури не нового запозичення, а новотвору»⁴.

Неологізм – категорія історично змінна. Постаючи як частина пасивного словника, вони можуть згодом або переходити до сфери активного слововжитку, або ж зникати (час їх повноправного існування може становити всього кілька років: так, неологізми 1990-х рр. *купоникарбованець*, *КСП – колективне сільськогосподарське підприємство* вже стали історизмами). Неологізми-слова поділяються на власне лексичні й семантичні (*комп'ютерний вірус*, *пакет пропозицій*, *програм*).

Неологізми служать, з одного боку, для номінації нових чи ще не названих понять, реалій, а з другого, - для заміни попередніх найменувань

¹ Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.) / Д. Мазурик. – Львів, 2002. – С. 103.

² Там само. – С. 105.

³ Там само. – С. 105.

⁴ Там само. – С. 106.

новими, зумовленої різними чинниками: тенденціями до мовної економії, уніфікації номінативних моделей, виразнішого, точнішого найменування, експресивно-стилістичного оновлення, з причин соціально-політичного, пуристичного, евфімістичного характеру та ін., напр.: *мобільник* зам. *мобільний телефон*, *журналюга* зам. *журналіст*. Потреба у власне номінативних неологізмах постає особливо гостро, з одного боку, в періоди бурхливих соціально-політичних та економічних змін, науково-технічного розвитку в суспільстві, з другого боку, в час формування літературної мови народу або її окремих стилів, коли, зокрема, зростає роль свідомого, цілеспрямованого їх творення окремими особами. Номінативно-експресивні новітні запозичення особливо швидко виникають (так само й зникають) у розмовній мові, передусім у жаргонах. Новітні запозичення з'являються в мові: по-перше, як власне новотвори – шляхом словотворення на основі наявних у даній мові морфем, переосмислення слова та лексикалізації словосполучення; по-друге, як відносні новотвори – внаслідок запозичення мовних одиниць з інших мов. Кількість неологізмів тільки в періодиці у розвинених мовах досягає протягом року десятків тисяч (не всі, звичайно, лишаються в мові). Переважна більшість неологізмів (до 90 %) – це терміни. Неологізми мов (англійська, російська, французька, японська) фіксуються і досліджуються в центрах неології. Індивідуально-авторські неологізми широко простежуються у мові поезії (наприклад, у М.Рильського – *розхмарене чоло*, *празима*; у П.Тичини – *незриданні сльози*, *яблуневоцвітно*), у прозових гумористично-сатиричних творах (в Остапа Вишні – *селозатори міста* за зразком *урбанізатори села*). Неологізми протиставляються застарілим словам¹.

Необхідно наголосити, що статус неологізмів відповідні слова зберігають до того часу, поки вони не стають узуальними, тобто

¹ Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови: Навч. посібник / Н. Бабич. – Львів, 2003. – С. 408.

загальноновживаними, властивими усному і писемному мовленню якнайширших кіл носіїв літературної мови. Таке якісне перетворення лексичних новотворів — звичайне явище в розвитку лексичного складу української мови. Так, значна кількість сучасних нормативних слів сформувалася і вперше була зафіксована в українських періодичних виданнях кінця XIX — початку XX ст. Показовою з цього погляду є, зокрема, лексико-семантична група назв осіб, наприклад: *винахідник, дослідник, представник, прихильник, видавець, угодовець, переселенець, промовець, гуртківець, перекладач, дописувач, споживач, читач, автономіст, гуморист, прогресист, україніст, експериментатор, авторка, белетристка, лікарка, співачка, письменниця*. На цей же період припадає виникнення багатьох неологізмів на позначення абстрактних понять, наприклад: *властивість, промисловість, періодичність, недоторканість, незалежність, громадянство, суспільство, молочарство, садівництво, пізнання, святкування, демократизація, націоналізація, мобілізація, європеїзація, фетишизм, паразитизм, фаталізм, локалізм* тощо.

Для кожної епохи характерні свої неолексеми. Усі слова мови колись з'явилися, тобто колись були неологізмами. На початку XX ст. ними в українській мові були лексеми *внутрішній, зовнішній, майбутній*, які нині не сприймаються як нові. Втратила забарвлення новизни й велика група слів, створених протягом XX ст., напр.: *бензовоз, гідропоніка, гуртожиток, звіроферма, космодром, літакобудування, телевізор*.

Нелегко з'ясувати, коли неологізм стає загальноновживаним словом. Одні мовознавці вже не зараховують до неологізмів рос. *луноход*, що з'явилося у 1970 р., інші вважають неологізмами навіть слова *махновець, петлюрівець*, відомі з часів громадянської війни. Як правило, слово залишається неологізмом, поки зберігається пам'ять про його виникнення. Для одних слів цей період триває 20-30 років, для інших, особливо істотних, часто вживаних - 10 років. Неологізм втрачає ознаки новизни,

коли він остаточно виходить з пасивного пласту лексики і закріплюється в активному.

За сферою вживання розрізняють **мовні** та **індивідуально-авторські** неологізми. До мовних неологізмів належать нові слова, які з'являються для називання нових суспільно значущих явищ. Вони стають відомими не з конкретного тексту, а починають вживатися водночас різними людьми в різних текстах. Це слова номінативного характеру, які використовує широке коло мовців: *висотник, бульдозерист, атомохід, довкілля*. Мовні неологізми належать до нейтральної лексики. Їх автори здебільшого не відомі.

Індивідуально-авторські неологізми (оказіоналізми) створені конкретним автором і вжиті ним у певному тексті зі стилістичною настановою, як новий підхід до зображення дійсності: *Перезорюють зорі; Не дивися так привітно, Яблуновоцвітно* (П. Тичина). Індивідуально-авторські неологізми використовують інші мовці лише як цитати. Абстрактний іменник *дніпровість*, утворений Ліною Костенко від слова *дніпровий*, без контексту сприймається як художній витвір поетеси. Індивідуально-авторські неологізми, що існують лише в мовленні, не тотожні потенційним словам, які утворюються без відхилень від існуючих норм словотвору, цілком уписуються у певний словотвірний тип. Так, за зразком прикметників *п'ятиповерховий, шестиповерховий* можна утворити нове слово з яким завгодно числом у першій його частині, напр.: *тридцятидев'ятиповерховий*; за зразком прикметників *українсько-англійський, французько-турецький* можуть з'явитися будь-які аналогічні лексеми, напр.: *українсько-індонезійський, басксько-український*. Лише реальні ситуації, потреби суспільства зумовлюють утворення потенційних слів.

Оказіоналізми створюють для того, щоб привернути увагу до висловлювання, по-новому відобразити певний зміст. Для них характерний відступ від словотвірних типів.

За способами утворення неологізми поділяються на **семантичні** та **лексичні**. Основою семантичних неологізмів є поява нового значення в існуючому вже слові: морж – *водяний ластоногий ссавець і той, хто купається в крижаній воді*, хвіст – *придаток на задній частині тіла тварини і академзаборгованість*. Усі семантичні неологізми являють собою результат метафоричного чи метонімічного перенесення значення слова.

Лексичні неологізми – це слова, що є новими як за значенням, так і за звучанням. Вони виникають у мові такими шляхами:

1) утворення в конкретній мові з існуючого в ній матеріалу: *оглядач* (від *оглядати*), *завідувач* (від *завідувати*). У цьому випадку до твірної основи (дієслівної) долучається суфікс *-ач* і утворюється назва діяча, який виконує дію, виражену твірною основою. Це найпоширеніший шлях виникнення неологізмів;

2) входження діалектизмів у літературну мову: *трембіта, полонина, плай*. Вони є неологізмами лише в період переходу в літературну мову;

3) запозичення з інших мов: *лайнер, телетайп, імпічмент*. Цей шлях є постійно діючим джерелом нових слів у всіх мовах світу;

4) штучне створення із беззмистовних звукосполучень. Таких слів дуже мало. Наприклад, слово *газ*, придумане голландським природознавцем Яном-Батистом Ван-Гельмонтом: він спирався на грец. *Chaos* – безформний стан та нім. *Geist* – дух¹.

Неологізми – слова, якими оновлюється лексика відповідно до нових потреб суспільства або творчих намірів письменника, теж не належать до активного словникового запасу мови, принаймні до того часу, поки остаточно не засвояться мовою і не втратять відтінку свіжості й незвичності.

Якщо в науковому і публіцистичному стилях неологізми виконують в основному номінативну функцію, то у творах художньої літератури

¹ Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред. А.П.Грищенка. – К., 1997. – С. 221

використання неологізмів – авторських новотворів пов'язане з яскраво вираженим стилістичним завданням.

До неологізмів дослідники схильні зараховувати й нові іншомовні запозичені слова, насамперед такі, що називають нові для сучасного суспільства реалії громадського, економічного, культурного життя, політичного ладу устрою інших країн. Наприклад: *парламент, парламентарій, спікер, мерія, бізнес-клуб, хіт-парад* і т. ін. Перенесені в українську літературну мову, вони пройдуть процес адаптації, який відсіє зайві, закріпить за відповідним стилем потрібні. Лексика іншомовного походження, коли нею користуватися без зловживань і перекручень, є одним із засобів збагачення словникового складу мови.

Відомий мовознавець М. Кочерган теж поділяє неологізми на лексичні й семантичні. Лексичні неологізми – абсолютно нові слова як за значенням, так і за звучанням. Наприклад: *постпред, ньюс-мейкери, відеоконферензв'язок*.

Семантичні неологізми – нові значення в уже наявних словах. Спершу хтось ужив якесь слово в незвичайному для нього контексті, згодом це контекстуальне значення за суспільної необхідності стає загальноновживаним, тобто переходить із мовлення до мови. Так, скажімо, слово *берегиня* мало значення *русалка*, тепер воно стало вживатися у значення *жінка*.

Авторські неологізми, які називають *оказіоналізмами* (від лат. *occasionalis* «випадковий»), мовознавець виділяє в окрему групу. Так, зокрема, в поезії І. Драча є такі його новотвори, як *журбота, засмута, білогруддя, чорнобров'я*.¹

Деякі авторські неологізми увійшли до літературної мови. Так, зокрема, створені М.Старицьким лексеми *байдужість, майбутнє, мрія*,

¹ Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Кочерган. – К., 2001. – С. 153.

незагойний, нестяма, І.Франком чинник, І.Верхратським звіт міцно прижилися в нашій мові, навіть увійшли до активного словника.

Виконуючи номінативну функцію, лексика миттєво відгукується на зміни в житті, оскільки виникає потреба встановити відповідність між реальними об'єктами і засобами їхнього позначення. Словниковий склад мови реагує на сьогодення кількома шляхами:

1. Передає до фонду пасивної лексики, що позначають об'єкти, які перестали існувати (*жовтень, комсомолец, ленінець, нарком, радгосп, соцзмагання, суботник, ударник*);

2. Актуалізує одне зі слів синонімічного ряду (дедалі частіше вживається *наразі*, ніж *зараз, нині, тепер*; *воjak*, ніж *солдат, воїн*; *наклад*, ніж *тираж*; *фахівець*, ніж *спеціаліст*; *сиротинець*, ніж *дитбудинок*);

3. Розширює значення наявних у мові слів, позбавляє їх ідеологічного нашарування. Наприклад, нове наповнення дістала лексика, що колись позначала «буржуазні» реалії життя: *бізнес, біржа, іпотека, мер, парламент, президент, прем'єр-міністр, спікер, фіскальний*;

4. Засвоює нові слова на позначення об'єктів, які щойно з'являються чи існують давно (*білборд* – великий рекламний щит; *гамбургер* – розрізана навпіл булочка з біфштексом; *електорат* – виборці; *ноутбук* – компактний персональний комп'ютер з акумулятором; *кастинг* – конкурсний відбір для участі в якомусь проекті, шоу). Що глобальніші зміни в житті, то інтенсивніше змінюється лексика, тим вона плин ніша. Адже відомо, що лексичний склад мови зазнає модифікацій не лише поступово і безперервно, а й нерівномірно. Це відбувається переважно в часи значних соціально-культурних зрушень.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття якраз і є тим насиченим подіями часовим відтинком, який спричинив значне оновлення нашого словника. За останні 15-20 років відбулися масштабні перетворення в економіці, внутрішній і міжнародній політиці, культурі та науці. Серед позамовних

чинників впливу на лексику мовознавець О.Стишов найважливішими вважає такі:

- демократизація суспільного життя;
- істотне позбавлення цензури;
- статус української мови як офіційної;
- зміни в соціальній структурі українського суспільства;
- практичні потреби мовців (самовираження в мові);
- мода на певні слова;
- пошуки нових засобів вираження.¹

Лексична система є найбільш відкритою порівняно з іншими мовними системами. Зміни фонетичної системи відбуваються дуже повільно, і кожен новий елемент сприймається як ненормативний – «ріже вухо», новації в граматиці так само заважають повноцінному спілкуванню і йдуть усупереч нормам, а от у лексиці новотвори найчастіше бувають зрозумілі з ширшого чи вузкого контексту (зі змісту речення, тексту чи взагалі – із позамовної ситуації). Завдяки цьому з'являються особливий вид неологічної лексики – оказіоналізми. Цим терміном називають слова, що створюються за наявними в мові моделями й не виходять за межі свого контексту, тобто не стають загальноживаними (проте деякі мовознавці все-таки вважають, що ці одиниці творяться з порушенням мовних моделей²). Оказіоналізми мають високі виражальні можливості, вони емоційно забарвлені й місткі: «На окремих ділянках кількість «хворих» виборців сягала 50 відсотків, - зазначають *кавеушники*» (від КВУ – Комітет виборців України)»; «У нас село було завжди за *морозяне*. Тому ми сподівались, що в нас пройде Мороз»; «Загалом *порівці* задоволені своєю першою міжнародною поїздкою (від назви організації «Пора»)». На межі оказіональної перебуває лексика, що швидко поширюється в суспільстві

¹ Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О.Стишов. – К., 2005. – С. 13.

² Вокальчук Г. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття. (Лексикографічний аспект) / Г. Вокальчук. – Рівне, 2004. – С. 68.

завдяки своїй актуальності, проте не встигає ввійти в загальнолітературний фонд, оскільки це – найчастіше слова-одноденки. Справжній потенціал такої лексики (прижилася та або та одиниця чи ні) звичайно показує час.

До найпродуктивніших способів оновлення лексики належить словотворення. Крім того, словник поповнюється шляхом запозичення іншомовних слів, які часто є науково–технічними термінами або назвами найрізноманітніших предметів виробництва.

Збагачення мови йде, безперечно, не тільки шляхом прямого утворення нових слів неологізмів, а й шляхом переосмислення слів давніх, і шляхом умілого і доречного використання влучних і зрозумілих діалектизмів. Розширювати можливості лексики можна не лише шляхом нових слів (і їх, до речі, потрібно творити за законами української мови та на основі наявних в них елементів), але і шляхом розширення значень існуючих слів, шляхом надання їм додаткових значень. Таку лексику сучасний дослідник неологізмів, зафіксованих у мас-медіа, О.А. Стишов називає актуалізованою. Процес актуалізації лексики, на думку вченого, пов'язаний «як із екстралінгвальними, так і з внутрішньомовними чинниками»¹.

1.3. Питання доцільності вживання новітніх запозичень

Із нових слів сучасності близько 22% є найновішими запозиченнями, не враховуючи при цьому дериватів, що утворені від іншомовних основ, а також і тих, що вийшли за межі вузькоспеціальних терміносистем. Значна частка неологізмів-входжень з інших мов зумовлена тим, що у житті пересічного мовця входить багато предметів і понять, які є новими лише для нього (та й для українського суспільства в цілому). Велика кількість нового в предметному (у широкому розумінні слова) світі часто приводить до того, що певна реалія приходить до нас уже з готовим найменуванням,

¹ Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі засобів масової інформації) / О. Стишов. – К., 2005. – С.87.

яке закріпилось за нею у мовах тих країн, де вона виникла або була створена. Українська мова не встигає запропонувати таку назву для нового предмета, яка б базувалася на національній основі й уводила номінацію в лексичну систему. Отже, система української мови, не маючи змоги освоїти саму предметну реалію, намагається освоїти, натуралізувати її іншомовну назву. Водночас, «якщо нове найменування є реакцією мови на соціальне замовлення, то можна прогнозувати майбутнє функціонування такого слова, правда, за умови, що замовлення не разове, а діятиме упродовж якогось часу. Якщо ж соціальна практика усунула певну реалію, то вже не потрібна й номінація, хоч би якою новою та модною у свій час вона не була»¹.

Проблема запозичень завжди була і є гострою та актуальною. Традиційно склалися три підходи щодо чужомовної лексики, які були сформульовані у 30-ті роки ХХ ст. автором «Граматики иностранных слов» М. Юшмановим: пуристичний (ксенофобія), лояльний (ксеноманія) та раціональний (утилітарний). Пуристи заперечують будь-які іншомовні елементи в національній мові, зокрема інтернаціоналізми. Представники лояльного підходу, навпаки підтримують процес запозичення як такий, що свідчить про зв'язки між народами, культурами тощо. Раціональний підхід дозволяє при потребі (у разі відсутності питомого відповідника) користуватися запозиченими лексемами. Як стверджують вчені, протягом десятиріччя словниковий склад мови змінюється в середньому на 25 відсотків. Можливо, що в суспільствах з класично стійким політичним і економічним життям ця цифра і менша, а от щодо останнього десятиріччя східнослов'янських мов, і особливо української, ніяких сумнівів немає. Помічені всім суспільством і обговорюються зміни окремих мовних одиниць, переважно лексичних, з'ясовуються тенденції впливу цих змін на вже сформовану кодифікацію сучасної української літературної мови.

¹ Мазурик Д. Новітні запозичення в сучасній українській літературній мові (питання доцільності та адаптації) / Д. Мазурик // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип. 30. – Львів, 2003. – С. 212.

У XIX ст. можливість та й доречність збагачення лексичного складу української мови внаслідок запозичень з інших мов визнавав І.Франко. «Не варто усувати з української мови слова тільки тому, що вони є і в російській, і в польській, і в чеській чи в інших слов'янських мовах», - зауважував він, - бо це «значило би добровільно обскубувати свою мову, а ... се ж не жадне крадене добро, а здобутки дійової праці, котрі чомусь же народились і повинні вийти на пожиток цілості»¹. Михайло Драгоманов висловлювався про утворення нових слів-термінів від коренів деяких слів української народної мови як про один із шляхів формування наукової термінології, а також пропонував не боятися залишати іншомовні терміни, «коли вони вже вжились скрізь, ...прийняли народну фонетику і дали од себе похідні». Свої теоретичні міркування він використовував у письменницькій та науковій діяльності, особливо на сторінках журналу «Громада (1878-1881 рр.), який редагував разом із М.Павликом, С. Подолинським. У публікаціях журналу на суспільно-політичну тематику широко використовували запозичену лексику, особливо з німецької та французької мов. Однак була разом з тим певна особливість у використанні іншомовних слів: інтернаціональну термінологію супроводжували українськими відповідниками, причому на першому місці могло бути як українське слово, так і запозичене. Така практика мала на меті удосконалити українську літературну мову, збагатити її лексикою на позначення абстрактних понять.

Володимир Самійленко в статті «Чужомовні слова в українській мові» наголошував, що в питанні про те, в якій мірі чужомовні слова можуть увіходити в українську мову, можна прийняти такий принцип: не цуратися їх, але й не бгати їх у нашу мову без міри.²

¹ Франко І. Я. Зібрання творів: У 50-ти томах / І. Франко. – К.: Наукова думка, 1976-1986. – Т. 28. – С. 173.

² Самійленко В. Чужомовні слова в українській мові / В. Самійленко // Урок української. – 2002. - № 11-12. – С.43.

Думки дослідників-лінгвістів стосовно творення та вживання неологізмів багато в чому доповнює розвиває та коментує на конкретному матеріалі М. Рильський. Так в статті «Мова нашої прози» автор гнівно висловлюється на адресу тих, хто незграбними новотворами спотворюють українську мову. Як приклади, М. Рильський наводить кілька таких слів: «застувач» (замість *екран*), «неділка» (замість *атом*).¹

Окрему групу нової лексики мови становлять запозичення з інших мов. Л.А.Булаховський зауважував, що «...нам треба розрізнити дві відмінні щодо їх природи категорії запозичень: те, що запозичається внаслідок сполученості певної назви з поняттям на ґрунті, з якого це поняття переймається, і запозичення штучні: використання історичного мовного джерела, вже позбавленого в даний час живого ґрунту. Перша категорія, більш побутова, з більшою виразністю відбиває зсуви у взаємовідносинах народів, друга – стосується переважно верхів цивілізації – науки, мистецтва, організації суспільства, того, що за умовами свого існування швидко інтернаціоналізується, і, отже, характеристично для утворення шляхів міжнародного обміну і семантично мало свідчить про ґрунт, звідки починає свій світовий обіг».²

Олекса Синявський, у «Нормах української літературної мови» (1941 р.), у розділі, присвяченому запозиченням з інших мов, говорить, що «з давніх-давен до словника української мови заходили слова з інших мов, найбільше, звичайно, від тих народів, що були в якихось стосунках з українським... Переймаючи від них певні вироби, звичаї, умілість, український народ разом переймав і слова, і таких слів у нас, запозичених від різних народів і в різні часи, багато, тільки вони вже так унатурилися в мові, що їх ніхто й не відчує як чужі»³.

¹ Рильський М.Т. Твори: У 3-х тт. / М. Рильський. – К., 1956. – Т. 3. – С. 93.

² Булаховський Л.А. Питання походження української мови / Л. Булаховський // Вибрані праці в 5-ти тт. – Т. 2. – К., 1977. – С. 154

³ Синявський О. Норми української літературної мови / О.Синявський. – Львів, 1941. – С. 151.

Українська мовна ситуація перебудовного періоду підтвердила думку У. Вайнарха: «Мова може вселяти почуття патріотизму, подібне до національного патріотичного почуття, яке пов'язане з ідеєю нації. ...У відповідь на загрозливий для мови здвиг це почуття вірності мові приводить у дію сили, спрямовані на збереження мови, яка перебуває під загрозою, воно перетворює мову в символ віри і святиню»¹.

Ментальність конкретного народу, особливості його пізнання світу відбиваються у термінології, тому що думку не можна відокремити від того, хто її продукує. Тим більше, що, за влучним зауваженням Л.Щерби, системи понять у різних мовах не співпадають, тому «при вивченні іноземної мови доводиться вивчати не тільки нову звукову оболонку слова, але й нову систему понять, що покладені в їх основу»².

Окремі дослідники вважають, що незрозумілі чужі терміни «частково ізолюють людину від технічної ідеї предмета техніки делікатною пеленою відчуття нерідності. Тим дегуманізують її»³. Це, однак, можливо за умови, коли кількість термінів іншомовного походження переходить за межу розумного.

Новітні запозичення є однією з проблем розвитку сучасної української літературної мови, яка постійно хвилює лексикологів, лексикознавців та стилістів. Хоча слід відзначити певну однотайність учених у підході до розуміння та оцінки новітніх запозичень, проте у деяких випадках є і своє бачення. Так, А. П. Коваль пише: «Загальномовні неологізми - слова, які ще не увійшли в активний словниковий запас, - залишаються такими лише до того часу, поки остаточно не засвояться мовою і не втратять відтінку свіжості і незвичності»⁴. Далі вона пропонує класифікацію неологізмів, виділяючи насамперед загальномовні

¹ Вайнарх У. Одноязычие и многоязычие / У. Вайнарх // Новое в лингвистике. – М., 1972. – Вып. 5. – С. 17.

² Щерба Л.В. Преподавание иностранных языков в средней школе. Общие вопросы методики / Л. Щерба. – Москва-Львов, 1947. – С. 67.

³ Ганіткевич М., Залізний А. Досягнення в опрацюванні української науково-технічної термінології / М. Ганіткевич, А. Залізний // Науково-технічне слово. – Львів, 1993. - № 1. – С. 49.

⁴ Коваль А.П. Практична стилістика сучасної української мови / А. Коваль. – К., 1987. – С. 60.

номінативні неологізми, що дають назву новому, досі не названому поняттю (космодром, дискета). Стилiстичні ж неологізми, як вважає дослідниця, дають емоційно-експресивну, образну назву поняттю, яке вже має словесне позначення у мові (автоград). Не залишає вона поза увагою появу нового типу неологізмів - аббревіатур (НАТО, ВНЗ, виш), пояснюючи їх виникнення прагненням до лаконічності засобів вираження, що є цілком слушним аргументом. Значна частина неологізмів, зауважує А. П. Коваль, твориться за вже існуючими зразками в термінологічній системі (наприклад, за зразком давнього утворення «бібліотека» пізніше з'явилися «картотека», «фонотека», «фільмотека» та інші). Що ж стосується виникнення неологізмів у розмовній мові, то, на думку А. П. Коваль, усі ці слова тимчасові - «одноманітні», бо виникають для розв'язання якогось конкретного питання і можуть більше не зустрічатися (*трудоночі, трудобазари*). Ці неологізми підслухав Остап Вишня і вжив їх в гуморесці.

І сучасних мовознавців цікавлять питання доцільності вживання новітніх запозичень. Проблема збагачення української мови внаслідок запозичень з інших мов та способи адаптації їх до системи нашої мови розглядаються у роботі Д.Мазурик¹. Дослідниця вважає, що зростання кількості лексичних запозичень – це явище об'єктивне та історично зумовлене, але це призводить до зрушень у системі української мови. «Необґрунтовано велика кількість нових слів може загрожувати рівновазі в мові, яка забезпечує членам колективу вільне спілкування»².

«Унаслідок невиправданого вживання іншомовних слів мова втрачає свої головні функції – комунікативну та інформативну, перетворюючись на засіб соціального виокремлення (самотлумаченого як «вивищення») певних груп населення»³.

¹ Мазурик Д. Новітні запозичення в сучасній українській літературній мові (питання доцільності та адаптації) / Д. Мазурик // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип. 30. – Львів, 2003. – С. 205-212.

² Там само. – С. 210.

³ Там само. – С. 210-211.

Складні процеси в сучасній українській літературній мові, пов'язані з інтенсивним припливом запозичень, закономірно отримують неоднозначні оцінки українців: з одного боку, дослідники відзначають певне збагачення мови, наближення за допомогою асимільованих іншомовних запозичень до світових досягнень у суспільно-політичній, економічній, управлінській, торговельних тощо сферах, з іншого – перевантаження й засмічення рідної мови чужими лексемами, до того ж, часто за наявності українських відповідників.

З наведеного вище можна зробити висновок, що питання поповнення української лексики за рахунок запозичень з інших мов хвилювало багатьох ще з початком функціонування української мови. Процес запозичення визнавали всі дослідники. Але всі вони визнають, що запозичена лексика не повинна своєю кількістю переважати власне українську, що новітні запозичення, які з'являються в мові викликані змінами в суспільстві і, що поява нових слів сприяє збагаченню словникового складу мови.

Поповнення лексичного складу української мови новими словами та значеннями особливо активізувалося в останнє десятиліття ХХ ст. Активно продовжується цей процес і в перші роки ХХІ ст. Отже, необхідно й надалі досліджувати нові слова та процеси, які сприяють збагаченню лексичного складу сучасної української мови.

Розділ II

СЕМАНТИКО-СЛОВОТВІРНИЙ АНАЛІЗ НЕОЛОГІЗМІВ У МОВІ СУЧАСНИХ МЕДІА

(за матеріалами онлайн-версії газети «День»)

2.1. Тематичні групи новотворів

Протягом тисячоліть формувався лексичний фонд української мови. Сучасна українська лексика складається з питомих і слів, запозичених у різні періоди з інших мов. Мова сучасних українських засобів масової інформації привертає до себе увагу багатьох лінгвістів, оскільки є багатим джерелом для дослідження новітніх тенденцій у розвитку сучасної української літературної мови. Одним із найпомітніших процесів, що відбувається у нашій мові сьогодні, є процес активного поповнення лексики української мови шляхом утворення нових слів за допомогою існуючих словотворчих засобів та через запозичення з інших мов.

Лексична система мови засобів масової інформації – це найдинамічніша система сучасної української літературної мови, адже однією з основних функцій ЗМІ є інформативність, новизна. Засоби масової інформації насамперед інформують читачів, слухачів, глядачів про події в світі. І найдрібніші події, які стаються в житті суспільства, миттєво відображаються у засобах масової інформації.

У системі неологізмів сучасної української мови можемо виділити такі тематичні групи:

- суспільно-політична лексика;
- економічна лексика;
- науково-технічна лексика;
- комп'ютерна лексика;
- професійна лексика;

- нові слова з галузі культури, мистецтва і розваг;
- медична лексика;
- лексика зі сфери спорту;
- побутова лексика.

2.1.1. Інновації суспільно-політичного характеру

Найпомітніше місце в мовній репрезентації ідеологічних концепцій належить суспільно-політичній або політичній лексиці та термінології. Номінації у сфері міжнародних відносин, правової діяльності, реалій внутрішнього політичного життя в Україні та в інших державах концентруються навколо найбільш актуальних проблем сучасності.

Одним з феноменів сучасного розвитку політичної науки є швидка адаптація іншомовних термінів до реалій української дійсності. Це пов'язано з динамікою мовних процесів, що у свою чергу відбиває розвиток суспільства.

У різні періоди історичного розвитку українська мова збагачувалась іншомовними словами у зв'язку з політичними та економічними контактами із зарубіжними країнами, перебуванням української території у складі інших державних утворень, вступом України до міжнародних організацій, трансформаційними процесами, які відбуваються в політичному житті. Зміни в лексиці найчастіше пов'язані зі змінами в житті суспільства. Предмети, об'єкти, явища, відносини, політичні або соціальні течії отримують свої назви, що є неологізмами певний час, поступово перетворюючись на активну лексику.

Суспільно-політична термінологія є найрухомішим ярусом усієї лексичної системи й найшвидше реагує на процеси інтеграції, глобалізації в політиці, економіці, культурі європейських держав.

Своєрідність лексики політичного змісту характеризується, по-перше, широтою тематичного діапазону (це терміни ідеології, політики, юриспруденції, частково військової справи тощо); по-друге, це перифрази,

абревіатури, загальноживані найменування, метафори, навіть власні імена, за якими може стояти певний комплекс політичних уявлень і понять, асоціацій. Саме вони й становлять текстові інновації, в яких слово (іноді лише на короткий час) набуває нового значення в публіцистичному контексті.

Думський – прикметник. утворений від назви найвищого законодавчого органу Російської федерації – Державна дума¹.

У міру наближення думських виборів наростає пропагандистська кампанія в російських прокремлівських ЗМІ і посилюються репресії проти реальної опозиції (<https://day.kyiv.ua/uk>, 18.09.2021)²

Декомунізація – система заходів, теоретична і практична діяльність, спрямовані на звільнення від впливу та наслідків комуністичної ідеології в усіх сферах життя країни та суспільства після падіння владних комуністичних режимів (<https://uk.wikipedia.org>).

У зв'язку з цим учасники акції з декомунізації даного ганебного спадку, яка відбулася 23 серпня, наголосили, що у разі, якщо місцева влада цю дошку не демонтує, активістам доведеться завершити задумане – зашпаклювати повністю її поверхню й нанести на неї зображення українського національного та червоно-чорного революційного прапорів. (17.09.2021)

Екс-держсекретар – (< лат. ex - із-, ви- - перша частина складних слів, яка має значення «колишній» (СІС, 407)³ та < державний секретар – у США міністр закордонних справ) – колишній міністр закордонних справ.

Повністю вакцинований екс-держсекретар США помер від коронавірусу (19.10.2021)

Єврозона – це територія Європейської Співдружності (НС, с. 81)¹

¹ У випадку відсутності тлумачення неологізму у відповідних словниках, значення лексеми з'ясовуватимемо відповідно до контексту.

² Тут і далі посилання на онлайн-версію газети «День» подаємо у дужках, вказуючи дату виходу матеріалу.

³ Тут і далі посилання на Сучасний словник іншомовних слів / Уклад. О.П.Семотюк. – Харків, 2007. – 464 с. подаємо у дужках (СІС), зазначаючи сторінку.

Для порівняння — у Єврозоні це співвідношення становило у листопаді 84,5%, у Росії — 91,5%. (20.01.2021)

Євродепутат – представник Європарламенту (міждержавного і міжнаціонального політичного органу, у якому представлені країни Європейської Співдружності) (НС, с. 81)

Литовський євродепутат Петрас Аустревічюс написав: «Убивство громадянина Білорусі Віталія Шишова, керівника ГО «Білоруський дім» в Україні - це ще один акт міжнародного тероризму з боку режиму Лукашенка». (03.08.2021)

Єврокомісія – міждержавна комісія, у якій представлені країни Європейської співдружності (НС, с. 81)

Наступної середи, 13 жовтня, Єврокомісія представить Комунікацію (робочий документ ЄК – ред.) із пропозиціями щодо негайних та середньострокових заходів на рівні країн-членів та на рівні ЄС (07.10.2021)

ЄС – Європейський союз – економічне, суспільне (у деяких аспектах політичне) об'єднання країн переважно Західної Європи.

Згідно даних сайту Європейського Союзу в 2016 р. країни ЄС на прямі платежі (підтримку доходів) витратили 44,1 млрд євро (на 1 га землі — 255 євро), а для розвитку сільських територій — 12,4 млрд євро (на 1 га — 71,5 євро). (18.05.2020)

Євроінтеграція – процеси, спрямовані на наближення економіки, соціальної сфери політики до європейського рівня (НС, с. 81)

Це означає, що в розумінні нашої євроінтеграції ми (Україна і ЄС – ред.) працюємо однаково і живемо однаково", – сказала Стефанішина. (09.10.2021)

Істеблішмент – інститути влади, панівні кола суспільства, які впливають на політику, економіку та інші галузі життя (НС, с. 96)

¹ Тут і далі посилання на словник Нові слова та значення: словник / Ін-т укр. Мови НАН України; уклали: Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. – К.: Довіра, 2009. – 271 с. подаємо у дужках (НС), зазначаючи сторінку.

*Деяка частина театрального істеблішменту навіть децю демонізує
Жиркова (04.10.2021)*

Кабмінівський – той, що стосується Кабінету Міністрів (Кабміну).

*Олександр Ружицький на своїй сторінці в Фейсбуці виклав короткий
аналіз кабмінівського рішення (08.04.2020)*

Каденція – термін повноважень виборної особи на своїй посаді,
термін дії її мандату (НС, с. 97)

*Раніше Зеленський заявив, що бажає виконати усі обіцянки до
завершення каденції (02.10.2021)*

Квазіпартія – це партія, яка не відповідає стандартам, не є
справжньою (НС, с. 101)

*Зараз у нас є квазіпартії. Бо олігархічні «двори» хочуть все своє,
«замкнутий цикл»: політиків, журналістів, громадських активістів
(08.09.2020)*

Карт-бланш – необмежені повноваження, повна свобода дій, яка
надається якій-небудь особі (НС, с. 100)

*Вони не хотіли дати НАТО на наступне століття **карт-**
бланш діяти за межами країн—членів Альянсу і в обставинах, які
виходять за межі самооборони. (17.09.2020)*

Омбудсмен – посадова особа, на яку покладаються функції
контролю за дотриманням законних прав та інтересів громадян в
діяльності органів виконавчої влади і посадових осіб (Словотвір)¹.

*Мовний омбудсмен нарікає на невиконання держтеатрами мовного
законодавства (23.09.2021)*

Локдаун – закриття країни від зовнішніх зв'язків (Словотвір).

*Вона обдумувалась попередні роки, і тільки локдаун пригальмував
наше бажання створити її ще раніше... (01.09.2021)*

¹ Тут і далі, подаючи тлумачення за матеріалами сайту <https://slovotvir.org.ua/>, вказуємо у дужках «Словотвір»

Політреформа – політична реформа; зміна політичного устрою у державі тощо.

Однак, коли навесні 2004 року політреформа забуксувала, єдиним виходом залишився рівновіддалений президент (09.09.2020)

Політтехнологія – політична технологія; різноманітні рекламні засоби, які використовують під час виборчої кампанії політичні партії.

Про політтехнології, мораль і коротку пам'ять (16.09.2020)

Фронтмен – (< нім. Front < франц. front < лат. frons (frontis) – лоб, чоло + < англ. man - чоловік) – лідер, голова партії, політичного угруповання тощо.

Сергій Притула буде фронтменом списку партії до Київської міської ради, а значить «Голос» може істотно відібрати підтримку у партії Петра Порошенка. (11.08.2020)

Зелені – представники партії «Слуга народу» В. Зеленського.

До речі, коли «зелених» фінансистів запитали, скільки грошей вони хочуть отримати в бюджет від оподаткування, вони відповіли — 30 мільярдів (22.10.2021).

Слуги – представники партії «Слуга народу».

«Слуги» продовжують демонструвати свої «моральні» та «розумові» якості. 22 жовтня 2021 (22.10.2021)

Ксенофобія (від лат. лат. fobos – страх, хено – чужий) – явище ненависті до всього чужого.

Глави держав рішуче засудили будь-які прояви шовінізму, нетерпимості, ксенофобії та антисемітизму. (04.10.2021)

Отже, неологізми суспільно-політичної лексики досить широко представлені у сучасних засобах масової інформації. Це, насамперед, пов'язано із значними змінами у державі, формуванням нових політичних сил та багато іншого. У цій групі переважають неологізми, які походять від назв політичних партій, а також багато інновацій пов'язаних з ЄС, у яких є

елемент *євро-*. Нові слова суспільно-політичного характеру займають досить значне місце і щораз збільшують свою чисельність у мас-медіа.

2.1.2. Нова економічна лексика

Суспільство сьогодні поступово позбувається старих економічних орієнтирів, міфів і догм, нав'язаних попередньою добою. Відбувається поступове входження до світового співтовариства, налагодження взаємовигідної торговельно-економічної співпраці, яка знаходить свій реальний вплив у спільних підприємствах, розробках, наукових форумах, присвячених цим питанням, обмінах фахівцями та ін. Зароджуються нові економічні відносини, види діяльності, професії, а з цього поступово формується нова фінансово-економічна культура. Перехід України до ринкових відносин, докорінні зміни економічної системи держави спричинили появу великої кількості лексичних новацій в економічній терміносистемі. Та більшість з них уже не є вузькоспеціальними термінами, а увійшли у широкий вжиток, особливо у мові засобів масової інформації:

Краудфандинг – спільне фінансування проєктів (Словотвір).

Є грантові проєкти, є краудфандинг, інші джерела». Програму планують винести на розгляд березневої сесії міської ради (12.02.2020)

Кешбек — повернення частини коштів (грошей), витрачених на придбання, оплату товарів або послуг (Словотвір).

Для покупців доступна програма кешбек FoxFan, завдяки якій вони мають змогу заощаджувати на кожній наступній покупці (19.20.21)

Аутсорсинг — угода, за якою робота виконується людьми з зовнішньої компанії, яка зазвичай є також експертом у цьому виді робіт (Словотвір).

Виключити апарат Міноборони та підпорядковані йому установи, а також Головне управління розвідки Міноборони зі складу Збройних Сил, активніше запроваджувати аутсорсинг (24.02.2021)

Бонус – (< з лат. bonus – добрий, гарний) – розмір винагороди при боніфікації, установлюваний у розмірі відсотка до загальної суми обороту або іншого прийнятого показника (СІС, 180).

Окрім цього економіка одержувала бонус у вигляді заробітчанських перерахувань від \$ 1—2 млрд у 1992 році до \$12 млрд у 2019 році (08.06.2020)

Дисконтна програма – (< англ. discount < лат. computo - рахую) – програма знижок та винагород за користування певними банківськими послугами.

Місьцеве об'єднання ремісників започаткувало дисконтну програму, щоб заохотити місцевих жителів взяти участь у святкуваннях за відсутності іноземних туристів (08.02.2021)

Девальвація – проваджене урядом у законодавчому порядку зменшення золотого (срібного) вмісту грошової одиниці, а також зниження курсу паперових грошей відносно золота (срібла) або іноземних валют (НС, с. 60)

Тим більше, що інфляція та девальвація роблять його ще більшим (30.09.2020)

Дерибан – поділ на частини територій, сфер впливу, майна між незаконними (часто злочинними) угрупованнями (НС, с. 63)

Значно простіше заробляти брехнею, спекуляціями, пустими обіцянками, дерибаном бюджету... (01.09.2021)

Доларизація – широке використання долара у внутрішньому грошовому обігові країни, для якої він є іноземною валютою (НС, с. 71)

Це, в свою чергу, обумовило продовження тенденції до зниження рівня доларизації банківських кредитів (на 1 в. п. за місяць — з 32% до 31%) (11.08.2021)

Іпотека – (< з грецьк. hipotēkē – застава) – різновид застави нерухомого майна для отримання в банках чи інших фінансових організаціях довготривалої позики (СІС, 483).

А колись Зе розповідав казки про дешеву іпотеку... (22.07.2021)

Інтернет-банкінг – один із видів дистанційного банківського обслуговування, засобами якого є доступ до рахунків через інтернет (НС, с. 29).

Більшість респондентів озвучили, що прагнуть освоїти новітні технології, користування комп'ютером та інтернетом, отримати фінансові інструменти (інтернет-банкінг, кредити, депозити), дізнатися про нові правові та юридичні питання, громадянську освіту (21.10.2020).

Тайм-менеджмент – сукупність методик оптимальної організації часу для виконання поточних задач, проектів та календарних подій (Словотвір).

Щодо освітніх курсів професійної спрямованості найчастіше вибирали: робота в інтернеті (28%), створення та ведення бізнесу (21%), маркетинг і просування товарів та послуг (19%). Помітним був запит на особистісне зростання: публічні виступи (25%), духовний розвиток (24%), стрес та його подолання (22%), спілкування в сім'ї (21%), комунікація та діалог (20%), тайм-менеджмент (19%) тощо (21.10.2020)

Консалтинговий – який стосується консалтингу (консультування товаровиробників, продавців і споживачів з широкого кола питань економічної діяльності підприємств, фірм, організацій, у тому числі й у зовнішньо-економічній сфері (НС, с. 114)

Упродовж усієї програми буде консалтингова підтримка учасників і щодо окремого модулю, і щодо всієї програми загалом (25.10.2021)

Офшори – територія, яка забезпечує пільговий режим (зниження податків, звільнення від валютного контролю тощо) для фінансово-кредитних операцій із закордонними учасниками у іноземній валюті (НС, с. 175)

А багаті й супербагаті, особливо ті, що стоять при владі, ховають свої доходи в офшорах (22.10.2021)

Рантьє – особа, що живе за рахунок доходів від цінних паперів (акцій, облігацій) або на проценти від капіталів, які передає в позичку (НС, с. 208)

Але російським рантьє буде некомфортно і в Росії, навіть якщо вони перевели сюди свої капітали (27.10.2020)

Треjder – представник брокерської фірми на біржі, який приймає замовлення від імені фірми на продаж і купівлю товарів (НС, с. 252)

Треjder валюти шотландського банку Royal Bank Лон Долан вважає, що падінню євро немає межі (09.09.2020)

Коворкінг – спільний офіс, де можна орендувати робоче місце (стіл і крісло) з набором необхідних для кожного офісного працівника речей (Словотвір).

Для цього ми створили IT-коворкінг для молоді, проводимо конкурси проектів і стартапів (20.10.2020)

Стартап – нещодавно створена компанія, що володіє обмеженим набором ресурсів та будує свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій (Словотвір).

Сім інноваційних проектів представили учасники II хакатону стартапів IUP StartUP, який пройшов у Вінниці (05.10.2021)

Фандрайзинг — процес залучення грошових коштів та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних), які організація не може забезпечити самостійно та які є необхідними для реалізації певного проекту або своєї діяльності в цілому (Словотвір).

«Закликаю наших міжнародних партнерів долучатися й разом зі мною почати фандрайзинг для відновлення та реінтеграції Донбасу», – резюмував Президент (15.02.2020)

Отже, економічна лексика також великою групою представлена у сучасних мас-медіа. Економіка нашої країни на даний момент активно розвивається, що приводить до збільшення економічних інновацій. У даній

групі багато неологізмів на позначення різних економічних процесів, а також економічних видів діяльності.

2.1.3. Новітні лексеми в науково-технічній сфері

Велику групу становлять слова, що з'явилися в сучасній українській мові новітнього періоду, як інноваційні терміни науки, техніки, виробництва. Подальший розвиток науково-технічного прогресу як у всьому світі, так і в Україні, плідні контакти вчених, технічної еліти (міжнародні наукові симпозиуми, конференції, семінари, відрядження за кордон, спільні підприємства, фірми, проекти тощо) зумовили появу й активне функціонування відповідної лексики й термінології з найрізноманітніших галузей знань.

Як результат науково-технічної революції, повсякчас з'являються нові галузі науки зі своїм специфічним інноваційним термінологічним апаратом, що поступово стають надбанням українського загалу і його мови. Науково-технічний прогрес сприяв появі різних найменувань нових типів машин, автобусів, комбайнів, а також устаткувань, апаратів, пристроїв та ін.

Аерофотознімки – фотознімки зроблені з аероплану.

Це дозволило придбати рідкісні німецькі аерофотознімки нашого міста 1940-х років (27.02.2020)

Айфон (< з англ. I + phone – я дзвоню) – мобільний телефон фірми «Ейпл».

Айпад (< з англ. I + pad – я блокнот, записник) – серія планшетних комп'ютерів від Apple Inc (Вікіпедія)¹.

Адже було запроваджено новий спосіб комунікації через мобільні пристрої, зокрема айфона 2007-го, та айпада 2010-го. (12.10.2021)

Гаджет (< з англ. gadget – пристрій) – дотепна технічна новинка у вигляді якогось пристрою або іншого засобу, що поєднує в собі високі

¹ Тут і далі, подаючи визначення за <https://uk.wikipedia.org/>, зазначаємо в дужках «Вікіпедія».

технології і цілком реальне застосування. Сьогодні гаджетом можна вважати будь-який цифровий прилад, досить невеликий, щоб надягти на руку або підключити до КПК або смартфона (НС, с. 51)

Два тижні локдауну в Україні повернули абсолютно усіх учителів та школярів до навчання через телевізор, комп'ютер, планшет чи інший гаджет (25.01.2021)

Електрокар – автомобіль, який працює на електроенергії (НС, 78)

Сьогодні в Україні приблизно 25 тисяч електрокарів, 25 тисяч гібридів і майже 9 тисяч пунктів електрозарядних станцій, які розміщені здебільшого у містах (19.11.2020)

Імобілайзер – пристрій, що не дає запустити двигун чужого автомобіля. Досягається це різними методами, суть яких така: без будь-яких додаткових дій, натискання кнопки брелока або піднесенням ключа до коду, двигун запустити не вдається (НС, с. 86)

За безпеку Delfast Ebike відповідати імобілайзер, GPS-трекер, кнопка старт/стоп, сигналізація, віддалений запуск, а також мобільний додаток (16.09.2020)

Лептоп – широкий термін на позначення ноутбуків, нетбуків, смартбуків (Словотвір).

Дігерати, як той самий російський тиран, визначають наближення утопії збільшенням кількості сучасних артефактів — домашніх комп'ютерів, пейджерів, мобільних телефонів і лептопів (08.02.2020)

Меседж (< з англ. message) – повідомлення (НС, с. 149)

Перш ніж говорити про чергові меседжі, які озвучив президент Росії Владімір Путін на засідання дискусійного клубу «Валдай», треба розуміти що собою представляє даний майданчик (22.10.2021).

Нанотехнологія – новітня, сучасна технологія (НС, с. 160)

Ось уже не один рік в Росії тривають безкінечні розмови про модернізацію економіки, про переведення її на інноваційні рейки, про застосування нанотехнологій у господарстві тощо (1.10.2020).

Ноу-хау – наукові знання та практичний досвід технічного, виробничого, фінансового, комерційного чи іншого характеру, що становлять комерційну цінність, можуть мати реальне застосування в діяльності підприємства чи в професійній практиці окремих фахівців і які не захищені охоронними документами (патентами) та не опубліковані повністю або частково (НС, с. 167)

*Це будуть і творчі зустрічі, і таке наше **ноу-хау** — ток-шоу без телевізора, коли заходи транслюватимуться на YouTube (26.09.2021).*

Скріншот – знімок екрану (Словотвір).

Однак вдалося зробити скріншот (21.02.2021)

Смартфон (< з англ. smartphone – «розумний телефон») – мобільний телефон з розширеною функціональністю (Вікіпедія).

Кожен із семи мільйонів українців, зареєстрованих у «Дії», завдяки застосуванню зможе за декілька натискань на екран смартфона дати добровільну згоду стати донором (29.09.2021)

Транспондер – це пристрій прийомо-передавач, що посиляє сигнал у відповідь на прийнятий сигнал, напр.: автоматичний пристрій, що приймає, підсилює і передає далі сигнал на іншій частоті; автоматичний пристрій, який передає заздалегідь задане повідомлення у відповідь на заздалегідь певний прийнятий сигнал; приймач-передавач, який завжди створює у відповідь на сигнал при правильному електронному запиті. Це супутниковий канал зв'язку (НС, с. 250)

В одному випадку з трьох російський літак (Су-34) летів з вимкненими радіолокаційними транспондерами, не підтримував радіозв'язок з регіональним центром керування повітряним рухом і не мав плану польоту (05.10.2020)

Тюнінг – додатковий аксесуар для покращення аеродинамічних показників автомобіля (НС, с. 254)

Михайло також уже вирішив, що частину грошової премії витратить на власне хобі – тюнінг автівки (17.09.2021)

Отже, можна зробити висновок, що науково-технічна лексика представлена чи не найбільшою кількістю одиниць. Це пов'язано з постійним розвитком науки, техніки, виробництва, і всі ці нові предмети і явища потребують найменування. У цій тематичній групі неологізмів найчастотнішими є нові найменування пристроїв та апаратів, менше – нових типів машин та інші. Лексеми на позначення науково-технічних інновацій займають досить вагоме місце у сучасних ЗМІ.

2.1.4. Нові слова, пов'язані з комп'ютерними технологіями

Поповнення словникового складу – це один із процесів пристосування мовної системи до нових умов комунікації у зв'язку із змінами у позамовному середовищі. Чимало запозичень належать до тематичної групи «комп'ютерна техніка і технологія». Це пояснюється тим, що відбувається швидкий розвиток техніки, інформаційних технологій, поява всесвітньої мережі Інтернету. На зміну індустріального століття прийшло століття інформаційне, у зв'язку із запровадженням в усі сфери соціального життя інформаційної, особливо комп'ютерної техніки. Виробництво комп'ютерів стало однією з галузей економіки, що швидко розвивається. Широкого застосування набули терміни, які стосуються сучасної мережі Інтернет, а також слова на позначення заходів для забезпечення комп'ютерної безпеки.

Впровадження комп'ютерної та іншої техніки, внесло кардинальні зміни в життя людей. Вплив сучасної інформаційної революції обумовлює появу нових слів, словосполучень та термінів, які пронизують усі сфери повсякденного існування сучасної людини: роботу, дозвілля, навчання, науку.

Айтішник – загальна назва професій, пов'язаних з ІТ-технологіями (Словотвір).

І от якщо ви, скажімо, айтішник, який усе життя мріяв вирощувати квіточки, то у вас просто не залишається на це часу (28.01.2020).

Акаунт – обліковий запис людини у якійсь системі реєстрації та інформація пов'язана з таким записом (Словотвір).

Стандартна процедура ФБ передбачає видалення «непогоджених інтимних зображень», а також усього акаунта (14.09.2021)

Інтернет-портал – (< нім. Portal < лат. porta – двері, ворота) – вхід у інформаційно-пошукову систему інтернету, сайт.

На старті ми були зовсім іншими: Українська РСР була найважливішим економічним компонентом радянської економіки після РРФСР — так характеризував нашу країну інтернет-портал ЦРУ (26.08.2021)

Інтернет-бізнес – (< англ. business – справа) – комерційна, біржова, підприємницька діяльність, що дає прибуток, яку провадять в мережі Інтернет.

Після розкопок курганів на інтернет-аукціонах одразу виринають речі з грабіжницьких шукань (16.11.2020)

Інтернет-ЗМІ – засоби масової інформації, які виходять в мережі Інтернет.

З одного боку, інтернет-ЗМІ відібрали частину аудиторії у ТВ-каналів. А з іншого – трансформували ринок друкованих видань, «оцифрувавши» пресу (10.09.2021)

Інтернет-технології – це технології створення і підтримки різних інформаційних ресурсів в комп'ютерній мережі Інтернет: сайтів, блогів, форумів, чатів, електронних бібліотек та енциклопедій (Вікіпедія).

Тому Олег К. Романчук наполягає на розробленні ефективного інформаційного самозахисту та формуванні інформаційної культури в умовах стрімкої інформатизації українського суспільства і розвитку новітніх інтернет-технологій (27.01.2021)

Інтернет-залежність – це залежність від всесвітньої асоціації інформаційних комп'ютерних мереж (НС, с. 92)

Основні проблеми, з якими у 2019 році звернулися діти і підлітки на «Гарячу лінію» ГО «Ла Страда» (а звернень було майже 18 тисяч), це питання комп'ютерної та інтернет-залежностей (14.02.2020)

Інтернет-ресурс – власний сайт організації, фірми в Інтернеті (НС, с. 94)

Про це свідчать дані портал Downtdetector, який відстежує роботу популярних інтернет-ресурсів (04.10.2021).

Ноутбук – (< англ. notebook – записна книжка) – портативний персональний міні-комп'ютер у вигляді книги, який має досить значний обсяг пам'яті, а також програмну та апаратну сумісність з потужнішими комп'ютерами (ССІС, 367).

Для зв'язку та фіксації маршруту Роману й Сергію знадобилися: камера, ноутбук, супутниковий телефон і фотоапарат (09.10.2020)

Онлайн (< англ. on line – на лінії) – тип зв'язку, який забезпечує безперервне спілкування у режимі реального часу (переважно про мережу Інтернет) (НС, с. 171).

Офлайн (< англ. off-line – поза мережею) – не на зв'язку, поза мережею, неактивний (Словотвір).

Діти ідуть в онлайн-режим, щоб забути про проблеми в офлайн-житті: негаразди у школі, з батьками, друзями (14.02.2020)

Провайдер (< англ. provider – постачальник) – компанія, яка забезпечує доступ користувача до Інтернету, надає інтернет-послуги (НС, с. 200)

Вони були скопійовані та збережені у «хмарі» великих серверних провайдерів (21.10.2020)

Роумінг (< англ. roaming) – можливість користуватися своїм телефонним номером у іншій країні (Словотвір).

Мобільні оператори зробили безкоштовними дзвінки у роумінгу на гарячі лінії держустанов (14.03.2020)

Сайт – (можливо < англ. site – місце, ділянка) – певний тематичний інформаційний простір у мережі Інтернет.

Такий сайт стане унікальною онлайн-платформою для представлення творчості Леся Курбаса на національному та міжнародному рівнях (21.09.2021)

Смайл – коротка знакограма, яка відображає емоцію на письмі в інтернеті (Словотвір).

Людина навіть коли ставить злий смайл — поширює інформацію (18.03.2020)

Стрім – потокове медіа, відео в реальному часі з місця подій (Словотвір).

27 листопада о 19:00 дивіться стрім з камерного концерту «Летковуна-Лет» за посиланням (25.11.2020)

Хакатон — захід, під час якого різні спеціалісти в галузі розробки програмного забезпечення інтенсивно і згуртовано разом працюють над розв'язанням якоїсь проблеми або створенням нового додатку чи сервісу (Словотвір).

Перший туристичний хакатон «TourMIX: заміксуй туризм у Вінниці» відбудеться у місті над Бугом 16–17 січня (02.01.2020)

Хештег – слово або фраза, перед якими стоїть символ #.

Крім того, спеціально до Всесвітнього дня балету буде запущений хештег #WorldBalletDay і онлайн-флешмоб: всі охочі можуть опублікувати свій улюблений балетний стрибок у соцмережах. Флешмоб уже отримав назву "Стрибок для радості" (19.10.2021).

ІТ-спеціаліст – спеціаліст з (І)нтернет (Т)ехнологій (Словотвір).

У Вінниці обрали найкращий стартап серед ІТ-спеціалістів (04.10.2021)

Можна зробити висновок, що комп'ютерні технології розвиваються інтенсивно, з цим і пов'язано збільшення комп'ютерних неологізмів у засобах масової інформації. У цій групі переважають неологізми з елементом *Інтернет-*.

2.1.5. Професійні неологізми

Через те, що наше суспільство постійно змінюється, удосконалюється – виникають нові поняття, явища, які потребують називання. Професійна сфера завжди розвивається, що є також причиною виникнення нових слів пов'язаних з соціумом.

Ейфорія (*нове значення*) – не виправданий оптимізм при вирішенні політичних, економічних та інших проблем суспільства (НС, с. 74)

Російському керівництву варто замислитися б про це, але доки там перебувають в ейфорії від відходу американців (31.08.2021).

Крафтовий – вироблений ремісником (Словотвір).

Однак упродовж останніх п'яти років крафтове виробництво продуктів в Україні розвивається досить стрімкими темпами (29.12.2020)

Маргіналізувати – процес втрати колишніх соціальних зв'язків із неповним засвоєнням культурних, етнічних цінностей нового соціального середовища (НС, с. 142)

Єдиний шлях — обмежити, маргіналізувати їх вплив (18.04.2021)

Мас-медіа – засоби масової інформації (радіо, телебачення, преса та ін.) (НС, с. 144)

І українські мас-медіа слабенько розповідають про свою державу в австрійських засобах масової інформації (17.09.2021)

Прайм-тайм – ефірний час на телебаченні, радіо (зазвичай від 19-ої до 22 години), коли передачі дивиться та слухає найбільша кількість населення; найдорожчий час для реклами та передвиборної агітації (НС, с. 197)

Кошти, виділені урядом на проведення інформаційної кампанії про вакцинацію від COVID-19, будуть використані для закупівлі реклами, яка транслюватиметься у прайм-тайм на національних телеканалах (09.10.2021)

Принт – зображення (малюнок, фотографія, напис) нанесене на тканину, папір або іншу поверхню (Словотвір).

Так принт оживає, а бренд з віковою історією говорить про важливість культури та креативності в розвитку суспільства (21.10.2021)

Ритейлер – організація, що займається роздрібним продажем товарів широкого вжитку.

Серед клієнтів Фінброкера – більше 500 ритейлерів України (Епіцентр, Фокстрот, Vodafone, Розетка, Дзвінок, IStudio), а також роздрібні продавці в Україні, Туреччині та Тунісі (19.10.2021)

Тінейджер – (< англ. teenager) – підліток перехідного віку; юнак або дівчина 13 до 19 років (НС, с. 246).

Головний герой коміксу, тінейджер Сем (Шіа ла Беф), мріє про власний автомобіль і красуню-однокласницю, яка звертає увагу лише на крутих хлопців зі стальними біцепсами (07.09.2020)

Фіаско – невдача, неуспіх, провал (НС, с. 259)

Всі російські фейки і маніпуляції зазнали фіаско (27.10.2021)

Шопінг – час відведений для того, щоб робити покупки (НС, с. 270)

Задля задоволення потреб кожного покупця і забезпечення найкомфортнішого шопінгу Фокстрот постійно працює над вдосконаленням асортименту з точки зору кількості і якості, підвищенням рівня обслуговування і своєчасною реалізацією найкращих ідей (19.10.2021)

Серед групи професійних неологізмів можна виділити підгрупу слів, які є **назвами осіб за родом діяльності**. До цієї підгрупи відносимо такі слова:

Бізнес-тренер – викладач, який навчає працівників підприємств основ бізнесу, управлінської діяльності тощо (Словотвір).

5 жовтня у Харкові бізнес-тренер Павло Єфременко поділиться дієвими інструментами на тренінгу «Як почати бізнес в 60+» (01.10.2021)

Гастарбайтер – той, хто працює за наймом у іншій країні (НС, с. 51).

Про те, як водій має зрозуміти, що перед ним саме «небажані» китайці, а не наші рідні буряти, якути або гастарбайтери з Киргизії або Узбекистану, начальник столичних диспетчерів Василь Уваров не пояснив (05.03.2020)

Діджей – (< англ. скорочення dj < disk-jockey) – той, хто веде музичну програму на дискотеці або на радіо (ВТССУМ, 223).

Це всього лише моя думка, але коли стоїть діджей і крутить собі ті диски, довго на нього не надивишся (04.08.2021).

Кліпмейкер (< англ. clipmaker < clip – стригти, робити вирізки + make – робити) – спеціаліст зі створення кліпів (НС, с. 106)

Ми скористалися послугами дуже знаного кліпмейкера в Україні — Тараса Хіміча (25.10.2020).

Коуч – тренер (Словотвір).

За кожним із них буде закріплений коуч, який допомагатиме готувати цей проєкт? (24.10.2021)

Медіа-координатор – (< англ. media – засіб, середина) – посередник між організаторами фестивалів, урочистих дійств та виконавцями.

«Справа стовідсоткового виконання закону залежить від кожного з нас», — переконана Юлія СОЛОХА, медіа-координатор центру «Життя», волонтер-учасник моніторингу (20.02.2020)

Піар-менеджер – *піар* – реклама, просування товарів та послуг на ринку + **менеджер** (< англ. manager < manage - керувати) – найманий професійний керівник підприємства; спеціаліст у сфері керування підприємством (СІС, 630) – працівник підприємства, установи, організації

тощо, який займається рекламою, просуванням на ринку певних товарів, послуг на ринку.

Про це повідомляє піар-менеджер Корпорації «АТБ» Ганна Лічман (08.09.2020).

Шоколатьє – (< франц. chocolatier – шоколадний, робітник шоколадного цеху) – спеціаліст, який створює різні вироби із шоколаду (НС, с. 140)

Вони пишуть, що ця нагорода є «Оскар» серед нагород для шоколатьє та кондитерів» (29.12.2020)

Шоумен – (< англ. showman < show – показ і man – людина) – той, хто організовує і проводить шоу (СІС, 985).

Як будь-якого шоумена, його буває важко зрозуміти, не бачачи жестів і міміки (11.01.2021)

Серед професійної нової лексики досить чисельну групу становлять **назви різних заходів, дійств**, що відбуваються в соціумі і стосуються як політичних, так і суспільних процесів. До цієї групи належать такі назви:

Автограф-сесія – (< гр. autos - сам, grapho – пишу; < лат. sessio - засідання) – зустріч знаменитої людини (чи групи людей) з прихильниками, під час якої, вона ставить власний підпис. напис на фотографіях, постерах, книгах тощо.

Цьогоріч організатори підготували безліч подій: тільки програма книжкового ярмарку налічує понад 400 презентацій, автограф-сесій, майстер-класів (15.09.2021)

Автошоу - (< англ. show – показ) – показ автомобілів.

У Бангкоку відбувається перенесене через пандемію коронавірусу автошоу (15.07.2020)

Промоція – (< лат. promotio - просування). У словнику іншомовних слів зафіксоване тільки застаріле значення цього слова – присудження вищого наукового ступеня, почесного звання (СІС, 767). У сучасній

українській літературній мові це слово вживається зі значенням – презентація, представлення тощо.

Мета програми «Креативна Європа» - захист, розвиток та промоція європейського культурного та мовного розмаїття, а також спадщини (11.10.2021)

Турне – (< фр. *tournee* < *tourner* – вертіти. повертати) – подорож по круговому маршруту, поїздка артистів, спортсменів для виступів тощо (ССІС, 396).

Глава оборонного відомства США Ллойд Остін наступного тижня відвідає з візитом Україну в межах європейського турне, яке наразі готується Пентагоном (13.10.2021)

Фан-клуб – (< англ. *fan* - уболівальник) – клуб уболівальників.

Пам'ятається, після нашого єдиного виступу в Англії там виник фан-клуб українських «соколів», що для мене дивно (15.09.2020)

Флеш-моб – (можливо з англ. *flash* – спалах, проблиск, спалахувати, *mob* – юрба, натовп) – «швидка дія» – разова акція групи людей, яка триває короткий час.

Братство студентів Острозької академії готує культурно-масові заходи, серед яких ярмарок, флешмоб, преміювання активних студентів (22.10.2021)

З-поміж професійних неологізмів можна виділити ще таку групу слів, яка стосується одягу, **різноманітних модних тенденцій**. А саме:

Дрескод – стиль одягу, обов'язковий для працівників певних організацій, громадських заходів тощо (НС, с. 73)

Такий дрескод (тоненькі панчішки) у кращому випадку забезпечить целюліт, у гіршому – цистит, запальні процеси де завгодно: у спині, у нирках, у жіночих органах... (10.01.2021)

Гламурно – (< англ. *glamour* – чари, зачарування) –вишукано, стильно, модно тощо.

Звичайно, зараз можна придбати холодильник і за тисячу-півтора гривень, але це – не буде гламурно. (12.04.2020)

Пірсинг – (< англ. piercing – проколювання) – проколювання частин людського тіла з метою декорування.

Місто більш толерантне до різних нетипових проявів поведінки: не звертають уваги на яскравий колір волосся, екстравагантну зачіску, пірсинг, ба навіть якщо ти відкриваєш який-небудь нетиповий бізнес (18.09.2020)

Окрему підгрупу становлять **назви приміщень для проведення різних заходів**, які в основному запозичені з інших мов для урізноманітнення українських відповідників:

Гіпермаркет – (< грец. hyper – над, надміру; префікс, що означає підвищення, перебільшення, надмірність та < англ. market – магазин) – великий (величезний) магазин.

Наприклад, гіпермаркету «Караван», який на даний момент будує власну ковзанку площею 11316 квадратних метрів, проект обійшовся у 700 тисяч євро (04.10.2021)

Фаст-фуд - (< англ. fast – швидкий та food – їжа) – 1) швидка їжа; їжа приготовлена нашвидкуруч з напівфабрикатів; 2) заклади, які готують швидку їжу. Тут у значенні 2.

У Вінниці ветеран війни та переселенець відкрив культурний фаст-фуд зі смачною літературною назвою (29.10.2020)

Отже, суспільні та професійні неологізми також представлені у засобах масової інформації, це пов'язано з тим, що сучасний соціум перебуває у русі, постійно розвивається. У цій групі є різні нові слова, пов'язані і з сучасною молоддю та модними тенденціями у молодіжному середовищі, і з новими професіями, і з пресою, і нові лексеми, які називають різноманітні соціальні процеси та дієства.

2.1.6. Нові слова з галузі мистецтва, культури і розваг

Мистецтво – одна з форм суспільної свідомості; вид людської діяльності, що відображає дійсність у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних ідеалів. У широкому сенсі мистецтвом називають досконале вміння в якійсь справі, галузі; майстерність. Завдяки мистецтву митець перетворює дійсність у фантазію, наголошуючи на ідеях, які він вважає важливими. Існують мільйони можливих стилів, які можна використати, і мільйони можливих сюжетів та тонкощів у значеннях. Мистецтво багате своїми різновидами (живопис, музика, театр, художня література і т. д.). На сьогодні, наприклад, наша література активно розвивається. Щоразу виникають поняття, течії, які потребують називання. Сучасні письменники та поети використовують різні стилі, прагнуть наблизитися до європейського рівня, перебрати в них досвід, а також показати що наша література не гірша. І все це є основною причиною виникнення безлічі неологізмів.

3D-модель – тривимірний простір (англ. *3D*) – представлення об'єкта в трьох просторових вимірах (Словотвір).

Нарешті для любителів архітектури та віртуального туризму несподіваний подарунок підготувала французька ігрова студія Ubisoft: ще десять років тому вони створили для однієї зі своїх ігор Assassin's Creed повноцінну 3D-модель собору Собор Паризької Богоматері (10.11.2021).

VR-станція – станція віртуальної реальності. Віртуальна реальність (англ. *Virtual reality*) – ілюзія дійсності, створювана за допомогою комп'ютерних систем, які забезпечують зорові, звукові та інші відчуття.

На вході на експозиційну частину фестивалю кожному відвідувачу допоможуть скласти індивідуальний маршрут по виставлених роботах, щоб якнайменше потрапляти в черги — кожна VR-станція здатна прийняти лише одного глядача (10.11.2021).

Беквокал — спів на задньому плані; група співаків, що його виконують.

Пригадала розмову пізніше, коли Дмитро раптом заспівав не своїм голосом «Ром і пепсі-кола», нещадно експлуатуючи на бек-вокалі улюбленого друга Чижя (22.05.2020)

Бомонд – вище товариство, привілейовані кола (НС, с. 39)

На мій погляд, останнім часом політичний бомонд і деякі ЗМІ здійснюють підміну понять, обговорюючи проблему європейського вибору України (02.09.2020)

Бренд – комплекс понять, які узагальнюють уявлення людей про відповідний товар, послугу, компанію або особистість (НС, с. 39)

Щоб підтримати талановитих підлітків на шляху до їхньої реалізації в креативних індустріях, Фундація Дарини Жолдак і бренд одягу ISAIА об'єднали сили й створили соціальний проєкт (22.10.2021).

Екстрим – (< лат. extremus – крайній) – крайній у своїх проявах за складністю, небезпечністю тощо.

Любителів екстриму порадують швидкісна гірка «Змій Горинич» і канатний спуск «Політайло» (5.10.2021).

Екшн - (< англ. art – мистецтво та action – дія, вчинок тощо) – мистецька дія.

Провокація, екшн та епатаж для креативної аудиторії (22.11.2020)

Імідж – рекламний представницький образ кого-небудь (напр., громадського діяча, політика), що створюється для населення (НС, с. 86)

Іван ПИКУС – про імідж, виклики та перспективи професійно-технічної освіти в Україні (08.10.2021).

Кавер-версія – (< англ. cover-version) – музична композиція (часто відома), яка належить іншому автору, а виконує її виконавець чи колектив, у виконанні якого переважають свої власні твори (Словотвір).

Наприклад, офіційна кавер-версія від американського а капелю-колективу Pentatonix зібрала на відеохостингу YouTube понад 155 мільйонів переглядів (15.01.2020)

Лайфхак – маленька хитрість чи корисна порада, яка спрощує процес чи економить час для досягнення мети (Словотвір).

Лайфхак для гаманця. «День» зібрав основні поради для економії електрики, газу та води в період карантину (09.04.2020).

Лейбл – (< англ. label – етикетка, ярлик) – вид товарного знака (ССІС, 237).

Незалежний лейбл Golka Records видав реліз фортепіанних творів Святослава Луньова та Олексія Ретинського у виконанні одного з найсильніших піаністів сучасності Антонія Барішевського. (06.10.2021).

Мурал – художній розпис зовнішніх стін будинків у міському просторі.

Сьогодні маємо кілька наступних ініціатив: перейменувати іменем Тараса Матвіїва одну з центральних вулиць, назвати на його честь рідну школу, створити сквер загиблих на війні героїв Жидачівщини й мурал із зображенням Тараса на старому Народному домі (27.11.2020)

Перформанс – (< англ. performance – виконання) – одна із форм мистецтва, де твором вважають дії автора, за якими глядачі спостерігають у режимі реального часу (Словотвір).

Я зателефонував Оксані Стефанівні за кілька днів після того перформансу (20.10.2021).

Піар – особливий вид діяльності, спрямований на формування громадської думки з широкого спектру питань (політична акція, виборча кампанія, бізнес, виробництво тощо) (НС, с. 182).

Але велике будівництво також вирішили використати для великого піару (03.11.2020).

Плей-лист – (< англ. to play – грати) – перелік файлів, які будуть програватися.

До першого народного плейлиста не увійшло жодної російськомовної пісні, і лише один трек із 30-ки виконаний не українською (18.08.2021).

Пресреліз – документ для термінової публікації і поширення (Словотвір).

Первинна версія пресрелізу, у якій ішлося про «емблематичні національні перші страви російської кухні – борщ та рассольнік», після звернення посольства виправлена (23.12.2020)

Реаліті-шоу – (< лат. realis – дійсний + < англ. show – показ) – розважальна телепередача, події якої відбуваються в реальний час, в реальних умовах та з реальними людьми.

В книжці є ще третій розділ – про можливість впливу реаліті-шоу на те, як стрімери Майдану показували Революцію Гідності (03.11.2021).

Саундтрек – (< англ. sound – звук та track - слід) – звуковий супровід фільму.

Якщо в мене є сурраунд-система, на якій я слухаю саундтреки фільмів, чому б не спробувати на ній альбом The Beatles, Pink Floyd або, зрештою, Стівена Вілсона (10.01.2020).

Селфі – вид фотографії, автопортрет, зроблений за допомогою камери смартфона, фотоапарата чи веб-камери (Словотвір).

Чомусь згадалось саме це фото, а не протокольно серйозне, де він витягнув селфі палку та довго смішив нас після зустрічі про серйозні речі (12.08.2021).

Фаєр-шоу – (< англ. fire – вогонь + < англ. show – показ) – вогняне дійство, показ вогняних трюків.

Черкащани та гості міста матимуть змогу не лише споглядати картини художників, а й побувати на фаєр-шоу, насолодитися концертами інструментального ансамблю дитячої музичної школи, подивитися перформанси і вистави «Неправильного театру», а також стати учасниками флеш-мобів (08.09.2020).

Фешн – мода.

Хоча в кожній країні, яка розвиває фешн, завжди є громадська організація, яка супроводжує роботу дизайнерів (08.09.2020).

Челендж (з англ. challenge – виклик, завдання) – виклик самому собі, подолання труднощів, зусилля над собою (Словотвір).

На Вінниччині хористи зініціювали музичний челендж з виконання національного гімну України (12.08.2021).

Отже, інновації мистецтва чисельна група у засобах масової інформації. Це пов'язано з невинним та нерозривним розвитком мистецтва. У цій групі нових слів переважають лексеми, що називають нові мистецькі поняття та професії. Завдяки цій групі ми можемо бачити, як розвивається і як вдосконалюється наше культурне життя.

2.1.7. Нові слова зі сфери спорту

Спорт – організована за певними правилами діяльність людей, що полягає в зіставленні їх фізичних та інтелектуальних здібностей, а також підготування до цієї діяльності і міжособистісні відносини, що виникають в процесі гри. Це змагання за певними правилами та підготовка до цих змагань. Часто, спорт служить розвагою для глядачів. Зазвичай спортом є специфічний вид фізичної або інтелектуальної активності, яку здійснюють з метою змагання, а також поліпшення здоров'я, отримання морального і матеріального задоволення, прагнення до удосконалення і слави, покращення навичок. Сьогодні спорт перебуває у стані активного розвитку та вдосконалення. Оскільки виникають нові види спорту, то й з'являються нові поняття, що потребують найменування. Тому спортивні неологізми постійно поповнюють словниковий склад української мови.

Бодібілдинг – система вправ, спрямована на пропорційний розвиток людського тіла, нарощування маси й розвиток рельєфу м'язів, контроль товщової (жирової) тканини тіла, тренування сили й витривалості (Словотвір).

Подія пройшла за участі Державного секретаря Кабінету Міністрів України Олександра Яреми, Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Романа Абрамовського, Заступниці Міністра молоді та

спорту України Марини Попатенко, першого заступника голови КМДА з питань здійснення самоврядних повноважень Олексія Кулеби, представників семи іноземних посольств, акредитованих в Україні: Естонії (посол Каімо Кууск та дипломати з родинами), Малайзії, Туркменістану, Казахстану, Польщі, Франції, Палестини; лідерів думок та зірок, зокрема української оперної співачки Олени Гребенюк, переможниці «Міс Україна 2015» Христини Столоки, дворазового чемпіона світу з бодіблдингу Володимира Осніка (04.10.2021).

Букмекерська контора – (< букмекер - < англ. bookmaker (book – записувати та maker – агент) - той, хто приймає грошові ставки на іграх у тоталізатор) – установа, де приймають грошові ставки тощо.

Готовий поставити у букмекерській конторі 1 гривню на те, що й обурливий лист-протест до невинної у цій ситуації UEFA реально ніде не буде надісланий (07.09.2020)

Воркаут – це масовий рух, заснований на заняттях фізичною культурою із застосуванням тренувального обладнання на вулиці чи у громадських об'єктах (Словотвір).

Натомість мають з'явитися терасна набережна біля озера, повністю замінять наявне покриття доріжок, збудують дитячий ігровий ландшафт для різноманітних вікових груп, спортмайданчик з обладнанням типу воркаут, питні фонтанчики, здійснять капремонт громадської вбиральні, а ще з'явиться станція для човнів та сухий фонтан (27.10.2021).

Дербі – змагання для трирічних і чотирирічних рисистих і скакових коней (НС, с. 62)

Українські вершники показали клас на Київському дербі (18.10.2020).

Легіонер – наймані гравці футбольних, баскетбольних та інших команд з інших країн світу.

Український легіонер «Гента» Роман Яремчук допоміг своєму клубу в 26-му турі чемпіонату Бельгії розбити «Мускрон» (4:0), записавши на свій рахунок три голи, повідомляє sport.ua (16.02.2021).

Плей-оф – (< англ. play-off) – засіб організації командних спортивних змагань, при якому команда, що зазнала поразки, не бере участі у подальшій боротьбі (ССІС, 342).

Раніше Спілка європейських футбольних асоціацій (УЄФА) вирішила перенести матчі плей-оф Ліги чемпіонів та Ліги Європи УЄФА, заплановані наступного тижня з 17 до 19 березня (17.03.2020).

Отже, наш спорт розвивається, виникають нові слова і це відображається у мові засобів масової інформації.

2.1.8. Нова медична лексика

Медицина – це галузь наукової та практичної діяльності, що вивчає нормальні та патологічні процеси в організмі людини, різноманітні захворювання, патологічні стани, методи їх запобігання та зміцнення здоров'я людини. Сьогодні дуже розвинена народна медицина, яка використовує природні дари для лікування хвороб. І завдяки тому, що наша медицина розвивається, з'являються нові методи лікування, нові галузі, невпинно поширюються медичні неологізми.

Бебі-бокс – подарункова коробка немовлятам, яка вміщає речі першої необхідності (Словотвір).

«Пакунок малюка» або «бебі-бокс» — це одноразова допомога на кожного новонародженого, яка містить необхідні для малюка речі: пелюшки, підгузки, вологі серветки, ковдру, рушник, дитячий крем (03.08.2020).

Клонування – процес створення ідентичних копій (тиражування) організмів або інших об'єктів у біології (Словотвір).

Науковці сподіваються, що технологія клонування дозволить повернути зниклі види тварин (18.02.2021).

Ковід, коронавірус – вірусне антропонозне захворювання з групи гострих респіраторних вірусних інфекцій (ГРВІ), яке зустрічається в усі сезони року та характеризується ураженням верхніх відділів респіраторного тракту та незначно вираженою інтоксикацією із доброякісним прогнозом за винятком особливих варіантів — тяжкого гострого респіраторного синдрому (SARS, ТГРС), близькосхідного коронавірусного респіраторного синдрому та коронавірусної хвороби 2019 (COVID-19), спалах якої йде з пандемічним поширенням з 2019 року (Вікіпедія).

Також організатори нагадують, що фестиваль проводиться в умовах пандемії, тому під час заходів буде діяти санітарний протокол: наприклад, VR-шоломи будуть дезінфікувати після кожного користувача, а відвідувачі для входу мають надати сертифікат про вакцинацію або негативний результату тесту на коронавірус (зроблений не більше як за 72 години до події) (10.11.2021).

На Новий рік гірськолижні курорти працюватимуть лише для вакцинованих від ковід туристів (05.11.2021).

Патоген – біологічний агент, що спричинює хворобу в іншому організмі-хазяїні (Словотвір).

Після цього можна зробити висновок про те, чи стався витік коронавірусу з китайської лабораторії або патоген передався людині від тварин в дикій природі (05.08.2021).

Прокрастинація – схильність особи відкладати на потім, на завтра, на майбутнє неприємні рішення та справи.

Постійне перебування вдома демотивує: хочеться більше спати і їсти, а прокрастинація чатує на кожному кроці на кожного з нас (01.04.2020).

Отже, можна зробити висновок, що медичні неологізми також нерідко зустрічаємо у сучасній пресі, а це свідчить про розвиток і

вдосконалення нашої медицини. У цій тематичній групі переважають нові слова на позначення нових хворіб.

2.1.9. Інші неологізми

У засобах масової інформації зафіксовано й інші неологізми, які ми не включасмо до жодної з перелічених тематичних груп. Це переважно слова, які часто використовують у розмовному мовленні, так звана побутова лексика.

Геловін – старовинне кельтське свято, святкується в ніч з 31 жовтня на 1 листопада. Після прийняття християнства його святкували як «Надвечір'я Дня всіх святих» (НС, с. 52)

30 жовтня в Києві відбувся Zombie Walk – костюмований парад на честь Геловіну (29.10.2021).

Окей – усе гаразд, добре (НС, с. 170)

І все ж мене замок надихнув настільки, що, заходячи до рентген-кабінету, я була впевнена: все буде – окей, вирвуся, нарешті, з домашнього ув'язнення в режимі стриб-скок на милицях (05.02.2021)

Сендвіч – різновид бутерброда, складається з двох або трьох скибочок хліба (часто булки) і одного або декількох шарів м'яса та інших (НС, с. 228)

Хапаю з переляку сендвіч і біжу, куди очі дивляться (03.09.2020).

Отже, існують у сучасних засобах масової інформації також тематично інші неологізми. У цій групі є нові слова, що позначають назви свят, міфічних тварин, зачісок тощо.

Проаналізувавши тематичні групи нових слів, які зафіксовані у засобах масової інформації, можемо зробити висновок, що кількісно найбільшими є пласти професійної лексики (30 лексем), а також нові слова з галузі мистецтва, культури та розваг (22 лексем) і неологізми, пов'язані зі суспільними процесами (21 слово). Найменше виявлено слів, які називають поняття зі спортивної сфери (6 лексем) та нові медичні поняття (5 лексем).

Функціонування української мови в сучасних засобах масової інформації безпосередньо пов'язане з процесами неологізації. Потреба в називанні нових понять і реалій політичного, науково-технічного, культурно-освітнього життя суспільства спричиняється до якісних змін у складі тематичних груп лексики. На кількісному і якісному складі цих груп позначається розширення міжнародних суспільно-політичних, економічних та культурних контактів України з іншими державами, тенденція до співвіднесеності лексико-семантичної системи української мови та лексико-семантичних систем провідних мов світу. З'явилася нагальна потреба в номінації чисельних нових реалій і понять. В українській мові виникли нові групи інноваційної лексики, які є різноманітними за тематичним змістом. Всі ці групи є важливими, необхідними і проявляються в різних контекстах. Кожна з них є особливою і має свої переваги: в одних це явища, в інших – предмети, ще в інших – процеси чи професії. Сучасні неологізми мають різні причини виникнення, освоєння і перебування на стадії новизни. Одні з них дуже швидко переходять у сферу загальноживаних, а інші – навпаки. Отже, тематичні групи неологізмів відображають стан розвитку нашої мови, а також ті явища політичного, економічного, культурного життя суспільства, які є найдієвішими чинниками оновлення її лексичного складу.

2.2. Словотвірний потенціал нових слів

Словотвір – найактивніший і найважливіший процес збагачення словникового складу мови на основі внутрішніх ресурсів її, адже від одного слова за допомогою різних мовних засобів, застосовуючи різні способи словотвору, можна утворити досить велику кількість слів, кожне з них також може бути основою для творення нових.

Відомі три шляхи поповнення словникового складу будь-якої мови. Це: 1) творення нових слів та сполучень з елементів, які давно існують у мові; 2) зовнішнє чи внутрішнє запозичення лексики; 3) додавання до слів

чи словосполучень, які тривалий час функціонують у мові, нових значень¹. Упродовж історичного розвитку української мови пріоритетним для неї був перший спосіб поповнення словникового складу. Проте сьогодні, як і більшість українських дослідників, визнаємо деяке послаблення пуристичних тенденцій у мові й зростання питомої ваги запозичених елементів.

«Словотворення в українській мові на межі ХХ та ХХІ ст. відображає не лише потреби в найменуванні нових реалій життя, а необхідність освоєння засобами української мови численних запозичень. ...У процесі освоєння формуються граматичні значення роду і числа в словах (*відео, пейджер, сканер, клон, шоу, плеєр, хакер, лобі* тощо), утворюються деривати за допомогою власне українських чи спільнослов'янських словотворчих афіксів (*пейджерний, сканувати, клонований, лобіювати* тощо), зрештою, вичленовуються нові словотворчі елементи із запозичень (*відео-, -инг, веб-, -нет, шоу-* тощо), іншомовні основи поєднуються із питомими словами чи «натуралізованими» запозиченнями у складних словах (*інтернет-кафе, відеоряд, євроремонт, веб-сторінка* тощо). Цей процес є об'єктивним і закономірним, бо пріоритет у створенні нової реалії зумовлює пріоритет у її номінації, що веде до «експортування» назви»².

У складі лексичних інновацій вирізняємо новотвори (нові похідні слова), неозапозичення (нові запозичення) та неосемантизми (нові значення слів)³.

2.2.1. Новотвори

Терміном *новотвір* означаємо нові слова, створені в системі української мови за власними словотворчими зразками. Як засвідчують

¹ Ткачук О.Б. Неологізми в мові хорватських засобів масової інформації 90-х років ХХ століття / О. Ткачук / Автореф. ... канд філол. наук. – К., 2011. – С. 7.

² Мазурик Д.В. Словотвірна адаптація новітніх запозичень у сучасній українській літературній мові / Д.Мазурик // http://www.uta.org.ua/uta/pages/frame_pages/ukr/frame_page10.htm

³ Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : Монографія / Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л.Кислюк. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – С. 18.

реєстри новітніх словників, саме такі інновації переважають у сучасному українському лексиконі. Доказом цього є аналіз поповнення старих словотвірних гнізд, складу гнізд, утворених від нових лексем, як питомих, так і запозичених¹.

Серед лексико-граматичних розрядів слів найбільшу групу інновацій становлять іменники, оскільки зміни в суспільному житті потребують нових номінацій на позначення осіб, понять, явищ, предметів тощо. Найпродуктивнішим при цьому виступає морфологічний спосіб словотворення. У його межах найактивнішими виявилися суфіксальне творення, осново- та словоскладання та аббревіація. Наприклад: іменникові деривати утворені суфіксальним способом служать на позначення абстрактної ознаки, опредмеченої дії, осіб жіночої статі, носія предметної ознаки.

Серед аналізованих афіксальних іменників переважають слова, утворені за допомогою суфіксів *-анн(я)*, *-изаці(я)* для номінування важливих опредметнених дій сьогодення (*клонування, доларизація, декомунізація, девальвація*).

Продуктивним способом творення нових іменників у мові сучасних мас-медіа є також складання, зокрема осново- та словоскладання в поєднанні з суфіксацією та аббревіація (*аерофотознімки, Єврозона, євродепутат, євроінтеграція, ЄС, політреформа, політтехнологія* тощо).

Значне місце серед аналізованих новотрів займають ті, що утворені зрощенням основ (*інтернет-портал, інтернет-бізнес, інтернет-технології, інтернет-залежність, інтпернет-ресурс, ІТ-спеціаліст, медіа-координатор, плей-лист* тощо).

Показовим для іменникової деривації є продуктивність префіксального способу словотворення, зокрема таких префіксів і префіксоїдів, як *квазі-*, *екс-* (*квазіпартія, екс-держсекретар* тощо)

¹ Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : Монографія / Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л.Кислюк. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – С. 18.

Серед інновацій інших лексико-граматичних класів слів в аналізованому матеріалі виявлено й прикметникові новотвори. З-поміж них високою словотвірною продуктивністю відзначаються відносні прикметники, зокрема відіменникові деривати із суфіксами *-н-*, *-ов-/-ев-*, *-ськ-*, що утворилися переважно від іншомовних субстантивів (*думський кабмінівський, тінейджерський, консалтинговий, крафтовий*).

Серед суфіксів, що отворять нові дієслова, продуктивним виступає *-ізува-/-изува-* (*маргіналізувати*).

Поодинокими новотворами представлені також прислівники, утворені переважно від іншомовних інновацій (*гламурно*).

Можна зробити висновок, що в українській мові лексичні одиниці все ж таки утворюються за допомогою власного словотвірного матеріалу. Серед основних шляхів виникнення неологізмів є суфіксація та складання.

2.2.2. Неозапозичення

Неозапозиченням називаємо нове слово іншомовного походження, адаптоване до системи української мови шляхом транскрибування (відображення звукової форми його прототипа в мові-джерелі) або транслітерування (відбиття графічної форми такого прототипа)¹.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. став часом неймовірного розширення політичних, економічних та культурних зв'язків України з іноземними (у першу чергу – з англomовними) країнами. Це спричинило посилення надходження в українську мову чужомовної лексики. Особливо зросла кількість запозичених англiцизмів для найменування нових явищ, наявних в англomовній світовій практиці, і які з'явилися в українській мові у зв'язку з політичними та економічними реформами.

¹ Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : Монографія / Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л.Кислюк. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – С.19.

Складні процеси у сучасній українській мові, пов'язані з інтенсивним припливом запозичень (переважно з англійської мови), закономірно отримують неоднозначні оцінки українців: з одного боку, дослідники відзначають певне збагачення мови, наближення за допомогою асимільованих іншомовних запозичень до світових досягнень у суспільно-політичній, економічній, управлінській, торговельній тощо сферах, з іншого – перевантаження й засмічення рідної мови чужими лексемами, до того ж, часто за наявності українських відповідників.

Серед зафіксованих лексем найбільше запозичень з **англійської** мови: **бренд** (з англ. brand – фабрична марка) – рекламована, «розкручена» торгова марка того чи іншого товару (НСІС, с. 114)¹; **Геловін**, Хелловін (англ. Halloween або Самгейн/Самайн – Samhain) – кельтське свято (СА); **доларизація** (англ. dollar – американська назва іспанської монети talero, що була в обігу в Північній Америці в XVII ст.) (СА); **дрескод** (англ. dress code кодекс одягу) (СА); **електрокар** (англ. electric – електричний, car – автомобіль) (НСІС, с. 240); **імідж** (англ. image – зображення) (НСІС, с. 280); **імобілайзер** (англ. immobiliser – робить не рухомим) (СА); **істеблішмент** (англ. establishment – заклад, установа) (НСІС, с. 307); **кавер-версія** (англ. cover version – авторська музична композиція (часто відома) у виконанні іншого музиканта чи колективу) (СА); **кліпмейкер** (англ. – знімає рекламні ролики і музичні кліпи) (СА); **мас-медіа** (англ. Mass media – засоби масової інформації) (СА); **меседж** (англ. mesedg – повідомлення) (СА); **окей** (англ. o`kej – усе гаразд, добре) (СА); **онлайн** (англ. on-line – тип зв'язку) (СА); **піар** (англ. public relations, PR – зв'язки з громадськістю) (СА); **прайм-тайм** (англ. prime-time – найбільш зручний, найкращий час) (НСІС, с. 602); **провайдер** (англ. provide – постачати, забезпечувати) (СА); **тінейджер** (англ. teen-ager – підліток) (СА); **транспондер** (англ. transponder від transmitter – передавач – відповідач)

¹ Новий словник іншомовних слів / укл. і перед. О. М. Сліпушко. – К., 2008. – 848 с. (НСІС) – тут і далі подаємо скорочену назву словника.

(НСІС, с. 768); **трейдер** (англ. treaty – договір, угода) (НСІС, с. 771); **тюнінг** (англ. tuning – тонування) (СА); **уггі** (англ. uggs, утворене від ugly boots – потворні чобітки) (СА); **фаст-фуд** (англ. fastfood – швидка їжа) (СА); **фронтмен** (англ. frontman – найчастіше фронтменом називають вокаліста гурту, при цьому робиться акцент на вокальних здібностях, так і на харизмі, театральності, поведінки тощо) (СА); **шопінг** (англ. shopping – купувати) (НСІС, с. 839); **шоумен** (англ. show – показувати, виставляти, man – людина) (НСІС, с. 840).

Значно менше неологізмів з **французької** мови: **бомонд** (фр. вищі кола у суспільстві, аристократія) (НСІС, с. 111); **карт-бланш** (фр. – необмежені повноваження, повна свобода дій) (НСІС, с. 330); **рантьє** (фр. – особа, що живе за рахунок доходів від цінних паперів) (НСІС, с. 629).

Ще менше неозапозичень з **італійської**: **каденція** (іт. Cadenza, від лат. cado – падаю, припиняюся) (СА); **фіаско** (іт. – невдача, неуспіх, провал) (НСІС, с. 793).

Лише по одному слову виявлено запозичень з **латинської**: **девальвація** (лат. – зниження курсу національної чи міжнародної (регіональної) валютно-грошової одиниці щодо валют інших країн, міжнародних валютно-грошових одиниць) (НСІС, с. 180) та **німецької** мов: **гастарбайтер** (нім. Gastarbieter – гостючий робітник (нім. Gast + arbeiter) = гість + робітник) (СА).

Отже, оскільки наша країна активно розвивається, контактує з іншими державами, то й словниковий склад нашої мови поповнюється іншомовними словами. Серед всіх запозичених неологізмів найбільше є з англійської і значно менше з інших мов. Неозапозичення потрібні лише тоді, коли запозичується нова реалія і разом з нею назва. І зовсім не потрібні іншомовні неологізми, коли в українській мові є свої номінації. Адже, це засмічує мову і не дає їй розвиватися.

2.2.3. Неосемантизми

Термін *неосемантизм* у лексикологічній традиції ще не усталився. Дослідники динамічних процесів у лексиконі нове значення наявного слова, наслідок його семантичної деривації виділяють як різновид неологізма¹. Наприклад, Н. Котелова для їх найменування послуговувалася терміном неологізми-значення і вважала, що вони виникають внаслідок «внутрішньослівної семантичної деривації на основі метафори та інших переносів найменування, «позаслівної деривації», коли семантичний неологізм утворюється морфологічно².

Сучасні дослідники виділяють два типи неосемантизмів: 1) різновид новотвору в системі української мови, наслідок семантичного словотворення в межах уже відомої одиниці або наявної в мові формальної структури і 2) різновид неозапозичення-значення в межах наявної в лексиконі одиниці з іншим значенням³.

Серед зафіксованих неологізмів виявлено незначну кількість неосемантизмів, які виникли внаслідок переосмислення значення через первні суспільні процеси. Наприклад, слово *слуга* у «Словнику української мови» фіксується зі значенням «Людина, яка служить кому-, чому-небудь, захищає чийсь інтереси» (СУМ, IX, 376). У сучасному інфомедійному просторі знаходимо це слово з абсолютно новим значенням – «представник партії «Слуга народу»»: *«Слуги» продовжують демонструвати свої «моральні» та «розумові» якості. 22 жовтня 2021 (22.10.2021)*. Розширилося й значення лексеми *ейфорія*. У «Сучасному словнику іншомовних слів» подано такі значення цієї лексеми: 1) мед. хворбливий стан безпричинно піднесеного настрою; 2) перен. радісний настрій, інколи не пов'язаний із життєвими обставинами (ССІС, 170). В мові сучасних ЗМІ

¹ Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : Монографія. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – С.27-28.

² Котелова Н.З. Неологизмы / Н. Котелова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов.энциклопедия, 1990. – С.331.

³ Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : Монографія / Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л.Кислюк. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – С. 38.

це слово вживається із значенням «невиправданий оптимізм при вирішенні політичних, економічних та інших проблем суспільства» (НС, с. 4), наприклад: *Російському керівництву варто замислитися б про це, але доки там перебувають в ейфорії від відходу американців* (31.08.2021).

Виникнення нових слів обумовлено найрізноманітнішими потребами життя й діяльності мовного колективу. Якщо новітні лексеми створені за існуючими в мові словотворчими законами і задовольняють якісь потреби (називати нове відкриття, винахід, нову установу, річ, виконують художньо-образну функцію) вони мають право на існування, незважаючи на те, чи ввійдуть до активного словникового складу, чи залишаться поза його межами.

Активізація словотвірних процесів у мові сучасних мас-медіа, як і в сучасній українській літературній мові загалом, викликана передусім інтенсивним впливом екстралінгвальних чинників, що детермінують внутрішньомовні. Зміни, зокрема продуктивність певних словотворчих засобів як характерних ознак словотвірної системи української мови, а також засвоєння українською дериваційною системою поширених афіксів і основ з інших мов, які впливають на продукування лексичних одиниць.

ВИСНОВКИ

Узагальнивши досвід українських учених-неологів щодо визначення терміну неологізм, можемо зробити висновок, що неологізми – це слова, вислови, а також їх окремі значення, які з'явилися в мові на конкретному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями (загальномовні) або були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного автора (стилістичні або індивідуально-авторські). Тобто неологізми належать до пасивного словника, це одиниці, які ще не встигли ввійти до активного слововжитку.

Основні функції лексичних інновацій: вони служать для номінації нових чи ще не названих понять, реалій, а також – для заміни попередніх найменувань новими, яка зумовлена різними чинниками – тенденцією до мовної економії, уніфікації номінативних моделей, виразнішого, точнішого найменування, експресивно-стилістичного оновлення, з причин соціально-політичного, пуристичного, евфемістичного характеру та ін. (наприклад, *слуги, зелені, марганалізувати, бренд, баданте, онлайн, ковід, IT-спеціаліст*).

Серед зафіксованих неологізмів є слова, які увійшли в мову останнім часом, тому вони не зафіксовані в словниках (*аерофотознімок, краудфандинг, ковід, локдаун*). Ця неологічна лексика, що функціонує в мові засобів масової інформації, поділяється на дві великі групи: запозичення (*істеблїшмент, дрескод, бомонд, коворкінг, меседж, акаунт*) та слова, що виникли на питоному українському ґрунті або за допомогою питомих суфіксів (*слуги, зелені, кабмінівський, думський, айтїшник*).

Проаналізувавши тематичні групи нових слів, які зафіксовані у засобах масової інформації, можемо зробити висновок, що кількісно найбільшими є пласти професійної лексики (30 лексем), а також нові слова з галузі мистецтва, культури та розваг (22 лексем) і неологізми, пов'язані зі

суспільними процесами (21 слово). Найменше виявлено слів, які називають поняття зі спортивної сфери (6 лексем) та нові медичні поняття (5 лексем).

Професійні інновації розповідають про життя людей в умовах суспільства, яке постійно змінюється, в якому завжди виникають нові предмети, явища, процеси, що потребують номінації. Це слова на позначення соціологічних явищ (*ейфорія, мас-медіа, прайм-тайм*) та процесів (*маргіналізувати*). Група неологізмів у сфері обслуговування поповнюється новими словами, адже у сучасному суспільстві постійно виникають нові професії та послуги. До неї належать слова на позначення нових професій чи роду діяльності осіб (*баданте, гастарбайтер, іміджмейкер, коуч, медіа-координатор, іміджмейкер, шоколатьє*), а також назви різних заходів, дійств (*промоція, флеш-моб*), назви різноманітних модних тенденцій (*дрес-код, пірсинг*), назви приміщень для проведення різних заходів (*гіпермаркет, фаст-фуд*).

Другою за кількістю виявлених лексем групою є неологізми у сфері мистецтва. Це слова на позначення нових понять в музичній сфері (*бек-вокал, плей-лист, кавер-версія, саунд-трек*), а також в сфері телебачення, драматургії (*VR-станція, перфоманс, меседж, екшн, реаліті-шоу*), назви мистецьких явищ, проєктів (*піар, фаср-шоу, фешн, челендж*). Завдяки цій групі інновацій можемо бачити новітні напрями розвитку мистецької сфери, фіксувати появу нових мистецьких явищ.

На третьому місці суспільно-політична лексика. Це переважно слова, що походять від назв політичних партій (*слуги, зелені*), слова з елементом євро- (*єврозона, євродепутат, єврокомісія*), а також слова, що позначають політичні повноваження (*істеблішмент, каденція, карт-блани*).

Досить великою є група слів на позначення нових понять у сфері науки і техніки. Це лексеми, що називають нові пристрої (*айфон, айпад, гаджет, імобілайзер, лептон, смартфон*), нові типи машин (*електрокар*), а також інші новинки науки і виробництва (*нанотехнології, скріншот*). Останнім часом виникає багато інноваційних термінів науки,

техніки, виробництва – це пов'язано з активним розвитком промисловості у світі та науково-технічним прогресом.

Окремо виділяємо групу лексики, пов'язаної з комп'ютерними технологіями. Ці слова останнім часом активно збільшують свою чисельність. Насамперед сюди належать неологізми, пов'язані з всесвітньою мережею Інтернет (*інтернет-портал, інтернет-бізнес, інтернет-технології, онлайн, провайдер*).

Наступною є група нової економічної лексики, яка є досить чисельною у сучасних засобах масової інформації. Це пов'язано з активною співпрацею України та її економічними відносинами з іншими країнами. До цієї групи входять слова на позначення різних економічних процесів (*доларизація, дерибан, овердрафт*), видів діяльності (*рантьє, трейдер*), явищ (*стартан, офшори*).

Спортивні інновації представлені маленькою групою. Це слова на позначення різних понять спорту (*бідіблдинг, дербі, воркаут, плей-оф*).

Медичні неологізми, хоча й досить мало, але також представлені у засобах масової інформації (*ковід, коронавірус, патоген, прокрастинація*).

До розряду інших неологізмів входять різні за тематикою інновації. Кожне з цих слів можна віднести до окремої тематичної групи, але через невелику кількість їх об'єднано. Це лексеми, що позначають назви свят (*Геловін*), їжі (*сендвіч*), а також стверджувальне слово (*окей*).

Проаналізувавши семантику виявлених неологізмів, можемо зробити висновок, що неологізми у сучасних засобах масової інформації є різноманітними за тематикою.

При аналізі творення нових слів з'ясовано, що існує три основні способи поповнення лексичного складу мови. Відповідно до цих способів серед аналізованих неологізмів виділено три групи: новотвори, неозапозичення та неосемантизми.

Серед основних шляхів виникнення неологізмів є суфіксація та складання. Серед аналізованих афіксальних іменників переважають слова,

утворені за допомогою суфіксів *-анн(я)*, *-изаці(я)* для номінування важливих предметних дій сьогодення (*клонування, доларизація, декомунізація, девальвація*). Продуктивним способом творення нових іменників у мові сучасних мас-медіа є також складання, зокрема основоскладання в поєднанні з суфіксацією та аббревіація (*аерофотознімки, Єврозона, євродепутат, євроінтеграція, ЄС, політреформа, політтехнологія* тощо). Значне місце серед аналізованих новотрів займають ті, що утворені зрощенням основ (*інтернет-портал, інтернет-бізнес, інтернет-технології, інтернет-залежність, інтернет-ресурс, IT-спеціаліст, медіа-координатор, плей-лист* тощо).

Серед інновацій інших лексико-граматичних класів слів в аналізованому матеріалі виявлено й прикметникові новотвори з суфіксами *-н-*, *-ов-/-ев-*, *-ськ*, що утворилися переважно від іншомовних субстантивів (*думський, офшорний, кабмінівський, тінейджерський, консалтинговий*), дієслова, утворені за допомогою суфікса *-ізува-/-изува-* (*маргіналізувати*), прислівники, утворені переважно від іншомовних інновацій суфіксальним способом (*гламурно*).

Серед зафіксованих неозапозичень найбільше слів з англійської мови (*бренд, дербі, дрескод, кавер-версія, меседж, піар, іміджмейкер, райдер* тощо). Значно менше неологізмів з французької мови (*бомонд, рантьє, карт-бланш* тощо). Окремими лексемами представлені неозапозичення з італійської (*баданте*), латинської (*девальвація*), німецької (*гастарбайтер*) мов.

До неосемантизмів відносимо нові слова, які давно існують в мові, але на сучасному етапі починають вживатися з новим значенням. Серед зафіксованих неологізмів виявлено незначну кількість неосемантизмів, які виникли внаслідок повторного запозичення з новим значенням, наприклад: *слуга, ейфорія*.

Інноваційні процеси в мові сучасних засобів масової інформації потребують постійного і безперервного дослідження та оцінки. Адже

новотвори повинні відповідати тим нормам, які властиві сучасній українській мові. Для цього повинна бути постійна фіксація новоутворених слів, укладання відповідних словників. Мова засобів масової інформації як виразник еволюції суспільної думки зазнає постійного розвитку. Вплив позамовних та екстралінгвальних чинників зумовив активізацію інноваційних процесів, спрямованих передусім на оновлення лексичного фонду мови мас-медіа, формування нового лексикону, вдосконалення мовних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ажнюк Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації / Б. Ажнюк // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 48-54.
2. Активна і пасивна лексика української мови [Електронний ресурс] // – Режим доступу до статті:
<http://uk.wikipedia.org/wiki/Активна_і_пасивна_лексика_української_мови>
3. Андрусак І.В. Англійські неологізми як складова частина мовної картини світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / І. Андрусак. – К., 2003. – 19 с.
4. Англо-український, українсько-англійський словник [Уклад.: Н.М. Биховець, І.І. Борисенко, Г.О. Герасименко та ін.] / За ред. Ю.О. Жлуктенка. – К., 1997. – 696 с.
5. Архипенко Л.М. Своєрідність сучасної мовної ситуації процесу запозичення англіцизмів / Л. Архипенко // Культура народів Причорномор'я : Научний журнал. – Симферополь, 2004. - № 49.- С. 75-76.
6. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови / Н. Бабич. – Львів, 2003. – 432 с.
7. Булаховський Л.А. Питання походження української мови / Л. Булаховський // Вибрані праці в 5-ти тт. – Т. 2. – К., 1977. – 512 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К., 2003. – 1440 с.
9. Віняр Г. М., Шпачук Л. Р. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття / Г. Віняр, Л. Шпачук. – Кривий Ріг, 2002. – Вип. 2. – 232 с.
10. Голдованський Я. Словник англіцизмів / Я. Голдованський [Електронний ресурс] // – Режим доступу до статті: www.slovnyk.lutst.ua

11. Дьолог О. Загальна характеристика складу новітніх англіцизмів в українській мові [Електронний ресурс] / О. Дьолог. – Режим доступу до статті: www.rusnauka.com/2_ANR.../3_57397.doc.htm
12. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Єрмоленко, С. Бирик, О. Тодор. – К., 2001. – 224 с.
13. Жовтобрюх М.А. Мова української періодичної преси (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / М. Жовтобрюх. – К., 1970. – С.160-167.
14. Івченко М.П. Сучасна українська літературна мова / М. Івченко. – К., 1965. – 374с.
15. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства: Підручник / Ю. Карпенко. – К., 2006. – 336с.
16. Карпіловська Є.А. Вплив інновацій на стабільність мовної системи: регулятори системної рівноваги // Динаміка та стабільність лексичних і словотвірних систем слов'янських мов: Зб. темат. блоку на ХІV Міжнар. з'їзді славістів (Охрид, Македонія) / Є. Карпіловська. – К.: Наук.-видавн. центр Нац. б-ки України імені В.І.Вернадського, 2008. – С.3–22.
17. Козир Є. Проблеми унормування чужомовних запозичень / Є. Козир // Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць – Вип. ІV.-К.: КНЕУ, 2001. – С.245-247.
18. Коваль А.П. Практична стилістика сучасної української мови / А. Коваль. – К., 1987. – 374 с.
19. Колесникова І. Іншомовне слово в національній термінології: за та проти / І. Колесникова // Українська мова та література. – 2005. - № 4. – С. 21-24.
20. Колоїз Ж. В. До питання про дефініцію основних понять неології / Ж. Колоїз // Вісник Запорізького державного університету. – 2002. - № 3. – С. 61 - 65
21. Колоїз Ж. В. Тлумачно-словотвірний словник okazіonalіzmів / Ж. Колоїз. – Кривий Ріг, 2003. – 166 с.

22. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Кочерган. – К., 2001. – 368 с.
23. Мазурик Д. В. Нормативне оцінювання нових слів у сучасній українській літературній мові / Д. Мазурик // Збірник праць і матеріалів на пошану професора Івана Ковалика. – Львів, 2003. – С. 161 – 165
24. Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90 – і роки ХХ ст.). / Автореф. ... канд. філол. наук. / Д. Мазурик. – Львів, 2002. – 20 с.
25. Мазурик Д. В. Сучасні тенденції в оновленні лексики української літературної мови / Д. Мазурик // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип. 29. – Львів, 2000. – С. 177 – 182
26. Мазурик Д. В. Українська неологічна традиція / Д. Мазурик // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип. 34. – Ч. 1. – Львів, 2004. – С. 219 – 225
27. Мазурик Д. Зміни в лексиці сучасної української літературної мови / Д. Мазурик // Українська мова: з минулого в майбутнє: Матеріали наукової конференції. – К., 1998. – С. 152-154.
28. Мазурик Д. Нове в українській лексиці: Словник – довідник / Д. Мазурик. – Львів, 2002. – 130 с.
29. Мазурик Д. Новітні запозичення в сучасній українській літературній мові (питання доцільності та адаптації) / Д. Мазурик // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип. 30. – Львів, 2003. – С. 205-212.
30. Мазурик Д. Продуктивність суфіксального творення неологізмів – іменників у сучасній українській літературній мові / Д. Мазурик // Актуальні проблеми українського словотвору / За ред. В. Грещука. – Івано – Франківськ, 2002. – С. 215-224.

- 31.Мазурик Д.В. Словотвірна адаптація новітніх запозичень у сучасній українській літературній мові / Д. Мазурик // http://www.uta.org.ua/uta/pages/frame_pages/ukr/frame_page10.htm
- 32.Масенко Л.Т. Мова і політика / Л. Масенко. – К., 1999. – 100 с.
- 33.Мацько Л. Українська мова в кінці ХХ ст.: (Зміни в лексиці) / Л. Мацько // Дивослово. – 2000, № 4. – С. 14 – 20
- 34.Нікітіна Н. Українська мова на телебаченні / Н. Нікітіна // Дивослово. – 2004. - № 12. – С. 2 – 7
- 35.Новий словник іншомовних слів / укл. і перед. О. М. Сліпушко. – К., 2008. – 848 с.
- 36.Нові слова та значення: словник / Ін-т укр. Мови НАН України; уклали: Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. – К.: Довіра, 2009. – 271 с.
- 37.Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: Підручник / О. Пономарів. – Тернопіль, 2000. – 248 с.
- 38.Самійленко В. Чужомовні слова в українській мові / В. Самійленко // Урок української. – 2002. - № 11-12. – С. 42-43.
- 39.Сербенська О. А., Волощак М. Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей / О. Сербенська, М. Волощак. – К.: Просвіта, 2001. – 108 с.
- 40.Синявський О. Норми української літературної мови / О. Синявський. – Львів, 1941. – 151 с.
- 41.Словник іншомовних слів / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К., 2000. – 1018 с.
- 42.Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М.Морозов, Л.М.Шкарапута. – К., 2000. – 536 с.
- 43.Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. Стишов. – К., 2005. – 388 с.
- 44.Стратулат Н.В. Дери́ваційні та семантичні неологізми в лексичній системі української мови (на матеріалі тлумачного Словника української

- мови в 20-ти томах) / Автореф. ... канд. філол. наук / Н. Стратулат. – К., 2009. – 22 с.
45. Стратулат Н.В. Лексико-семантичний розвиток мовної системи (на матеріалі тлумачного Словника української мови в 20-ти томах) / Н. Стратулат // Актуальні проблеми слов'янської філології. – Вип. XI. Лінгвістика і літературознавство / Ред. В.О. Соболю. – Бердянськ, 2006. – С. 24–29.
46. Стратулат Н.В. Прикметникові неологізми в лексичній системі української мови (на матеріалі тлумачного Словника української мови в 20-ти томах) / Н. Стратулат // Система і структура східнослов'янських мов: Пам'яті академіка Л.А. Булаховського: Зб. наук. праць / Редкол.: В.І. Гончаров (відп. ред.) та ін. – К.: Знання України, 2006. – С. 69–76.
47. Стратулат Н.В. Абревіація як дериваційний процес у системі сучасної української мови (на м-лі 20-томного тлумачного словника) / Н. Стратулат // Мовні картини світу / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2006. – С. 278–283.
48. Стратулат Н.В. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови / Н. Стратулат // Мовознавство. – 2007. – № 3. – С. 69–77.
49. Стратулат Н.В. Метафоричні інновації в лексичному складі української мови (на матеріалі тлумачного Словника в 20-ти томах) / Н. Стратулат // Мова і культура. (Науковий журнал). – К.: Дім Дмитра Бураго, 2008. – Вип. 10. – Т.Х (110). – С. 55–62.
50. Стратулат Н.В. Інноваційна термінологія в Словнику української мови в 20-ти томах / Н. Стратулат // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету: Філологічні науки. Випуск 16. Том 1. – Кам'янець-Подільський: Аксіома. 2008. – С. 160–165.
51. Сучасна українська мова: Підручник / За ред. О.Д.Пономарева. – К., 2001. – 400 с.

- 52.Сучасний словник іншомовних слів / Уклад. О.П.Семотюк. – Харків, 2007. – 464 с.
- 53.Українська мова: Енциклопедія. – К., 2004. – 824 с.
- 54.Фещенко М. М. Нові слова для нових понять / М. Фещенко // Культура слова. – 1979. – Вип. 17
- 55.Франко І. Говоримо на вовка – скажімо і за вовка / І. Франко // Франко І. Збір. творів у 50-ти тт. – Т.2. – К., 1980. – С. 173-175.
- 56.Шаповала Г. Модерна політична лексика сучасних українських засобів масової інформації (на матеріалі газети «День» (1998-2000) та «Молодь України» (1998-2000) / Г. Шаповалова // http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-6_4.htm
- 57.Шевченко Л. Функціонування термінів у сучасній пресі / Л. Шевченко // Українська термінологія і сучасність. – К., 1997. – С.61-63.
- 58.Шевченко Л. І. Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу / Л. Шевченко. – К., 2001. – 478 с.
- 59.Шкуратяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник / Н. Шкуратяна, С. Шевчук. – К., 2000. – 688 с.
- 60.Янков А. В. Соціально-політичні неологізми та okazіоналізми в американському варіанті англійської мови: структура – семантика – функціонування / Автореф. ... канд. філол. наук / А. Янков. – Львів, 2004. – 20 с.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПРОАНАЛІЗОВАНИХ НЕОЛОГІЗМІВ

№ з/п	Нове слово	Номер сторінки
1.	Автограф-сесія	54
2.	Автошоу	54
3.	Аерофотознімки	44
4.	Айпад	44
5.	Айтішник	47
6.	Айфон	44
7.	Акаунт	48
8.	Аутсорсинг	40
9.	Бєбі-бокс	63
10.	Бєквокал	57
11.	Бізнес-тренер	53
12.	Бодібїлдинг	61
13.	Бомонд	58, 71
14.	Бонус	41
15.	Бренд	58, 70
16.	Букмєкерська контора	62
17.	Воркаут	62
18.	Гаджет	44
19.	Гастарбайтер	53, 71
20.	Гєловін	65
21.	Гіпермаркет	56
22.	Гламурно	55
23.	Дєвальвація	41,71
24.	Дєкомунізація	36
25.	Дєрбі	62
26.	Дєрибан	41
27.	Дисконтна програма	41
28.	Діджей	53
29.	Доларизація	41, 70
30.	Дрескод	55, 70
31.	Думський	36, 69
32.	Ейфорія	51, 72
33.	Екс-держсекретар	36, 68
34.	Екстрим	58
35.	Екшн	58
36.	Електрокар	45, 70
37.	Євродепутат	37
38.	Єврозона	36

39.	Євроінтеграція	37
40.	Єврокомісія	37
41.	ЄС	37
42.	Зелені	39
43.	Імідж	58, 70
44.	Імобілайзер	45, 70
45.	Інтернет-банкінг	42
46.	Інтернет-бізнес	48
47.	Інтернет-залежність	49
48.	Інтернет-ЗМІ	48
49.	Інтернет-портал	48
50.	Інтернет-ресурс	49
51.	Інтернет-технології	48
52.	Іпотека	41
53.	Істеблїшмент	37, 70
54.	Кабмінівський	38
55.	Кавер-версія	58, 70
56.	Каденція	38, 71
57.	Карт-бланш	38, 71, 77
58.	Квазіпартія	38
59.	Кешбек	40
60.	Кліпмейкер	53, 70
61.	Клонування	63
62.	Ковід	64, 74, 76
63.	Коворкінг	43, 74
64.	Консалтинг	42
65.	Коронавірус	64
66.	Коуч	53
67.	Краудфандинг	40
68.	Крафтовий	51
69.	Ксенофобія	39
70.	Лайфхак	59
71.	Легіонер	62
72.	Лейбл	59
73.	Лептоп	45
74.	Локдаун	38
75.	Маргіналізувати	51
76.	Мас-медіа	51, 70
77.	Медіа-координатор	53
78.	Меседж	45, 70
79.	Мурал	59
80.	Нанотехнологія	45
81.	Ноутбук	49

82.	Ноу-хау	46
83.	Окей	65, 70
84.	Омбудсмен	38
85.	Онлайн	49, 70
86.	Офлайн	49
87.	Офшори	42
88.	Патоген	64
89.	Перфоманс	59
90.	Піар	59, 70
91.	Піар-менеджер	53
92.	Пірсинг	56
93.	Плей-лист	59, 68, 77
94.	Плей-оф	63
95.	Політреформа	39
96.	Політтехнологія	39
97.	Прайм-тайм	51
98.	Пресреліз	60
99.	Принт	52
100.	Провайдер	49, 70
101.	Прокрастинація	64
102.	Промоція	54
103.	Рантьє	43, 71
104.	Реаліті-шоу	60
105.	Ритейлер	52
106.	Роумінг	49
107.	Сайт	50
108.	Саундтрек	60
109.	Селфі	60
110.	Сендвіч	65
111.	Скріншот	46
112.	Слуги	39, 72, 77
113.	Смайл	50
114.	Смартфон	46
115.	Стартап	43
116.	Стрім	50
117.	Тайм-менеджмент	42
118.	Тінейджер	52
119.	Транспондер	46, 70
120.	Треjder	43, 71
121.	Турне	55
122.	Тюнінг	46, 71
123.	Фаєр-шоу	60
124.	Фандрайзинг	43

125.	Фан-клуб	55
126.	Фаст-фуд	56, 71
127.	Фешн	60
128.	Фіаско	52, 71
129.	Флеш-моб	55
130.	Фронтмен	39, 71
131.	Хакатон	50
132.	Хештег	50
133.	Челендж	61
134.	Шоколатьє	54
135.	Шопінг	52, 71
136.	Шоумен	54, 71
137.	3D-модель	57
138.	IT-спеціаліст	50
139.	VR-станція	57